53

Genf, Május 6án 1866.

Kedves barátom!

Levelemet Halasra címezem nem tudva Pesti szállásának számát s azon hiszemben, hogy a Pünkösdi ünnepeket úgy is otthon fogja tölteni. Én Bécsben közelebbről két hetet mulattam, lakásom Fölvárynál volt. Ez idő alatt egyszer Schlechta bárónál voltam, ki estvére is meghívott, de Vámbéry azon nyilatkozata jutott eszembe, hogy a báróné hymen távolról rossz fűrésznek látszó, közelben könnyen vas láncra átváltozó kötelékét szereti a hozzá menő nőtelen urakra reá illeszteni s nem mentem. Annál többször voltam Goethe bárónénál estve, ámbátor ő is – mint sajnálattal

észrevettem - szereti a szent szövet-
-ségeket eszközölni. Azok közül
kiket nálam láttam csak a tudósokat
említem, első helyen Andreawsky
kisasszonyt (40-50) kell említeni.
Valóban bámulandó a mit e
nő tud, Fanny Corbeau jutott
eszembe Styltosaival. Mindennap
az állam és császári könyvtárba
megy s ott jegyzeteket tesz, a
második Prof. Dudik, cath.
pap, a híres Morva történész
(ki Morva ország történetét három
nagy kötetben írta meg), báró
Widenbruck volt Weimari történész
Prof. Seligmannal megint ebéd-

tem együtt együtt. – Párisból
Münchenbe mentem. Az ottani
állami és királyi könyvtár igen
érdekelt. Gatterernél de Guignes-nek
sok érdekes copt kéziratait láttam
melyek nem láthattak napvilágot
ha Münchenben laknának kiadóikat
elvállalnok. Két régi copt
arab notát láttam kéziratban.
A Pitti sophia másolatát
kéziratban. Egy aethiop (elő
ujjnak látszó) evangeliumot
kéziratban. A legkisebb korant
mi létezik kéziratban, egy aethiop
imádságos könyvet kéziratban. Ungnad
evangelium (magyar evangelium)
kéziratban 1466-ik évszámmal. Egy

hiszem hogy egy magyar evan-geliumot őrzik nálunk s nem hízelgek magamnak azon érdemmel, hogy én fedeztem fel. Igen könnyen hozzá járulható helyen találtatik. 8 százezer könyv van ezen könyvtárban 76 teremben felállítva. Münchenből Lindaun Romanshornon át Zürichbe mentem, gyönyörű fekvésű város. Onnét Aaraun, Bernen, Freiburgon, Lausannen át Genfbe jöttem. Ez a helvét hitvallásnak Romája - mint az én Nouveau Guide de L'étranger-m mondja. Tegnap a St. Péter templomban - legnagyobb ref. templom - fogok menni vasárnap lévén. Jöttem onnét kevés barátom, kimentem.

Salzburg, Május 14ike 1866.

Kedves barátom!

Ide szerencsésen megérkeztem. Lakom az Hôtel d'Europeban. Genfben vasárnap a roppant Sz. Péter templomban (első melyet Calvin a cath.-tól elfoglalt a praedicatiót meghalgattam. Megvallom nem sokat értettem belőle, pedig elég közel ültem a szószékhez; de a templom acusticaja ugy látszik, hogy nem egészen jó. Gyönyörü templom. Hetfőn a könyvtárt néztem meg a többi közt sok theologiai tartalmu munkát találtam. Keleti kéziratai illetőleg a legkisebb koran, az arab gramm. három fejezete,

Ezter könyve tekercs alakban. Sz. Agoston egyik munkája írva a hatodik századból. Calvin Beza, Melanchton több levele eredetiben. Calvin több coaetanus arcképe. Az Edict de Nantes eredetije az erre vonatkozó executionak parancsa IV Henrik aláírásával stb. Még az nap franciaországba is bekocsiztam, t. i. Ferneybe Voltaire házát és templomát megnézni. Érdekeltek Voltaire lakószobáinak bútorai, képei, könyvei. Semmit se változtattak a belső berendezésen. A templomból

magtár lett. Még körül se lehet
járni körvakások állják az ember
útját. Egy jós ablaka be van
deszkázva. Míg némely szegény, kis,
igénytelen, zöldtömött kápolnából
melyeket a keresztyénség első fájdalmában
szent férfiak, remeték építettek
i dő multával székesegyházok
domok, Műremek váltak arra
Voltaire elég szép alapon, neki
valószínűleg sok költségében kerülő
temploma halála után magtárra
vált. Ebben is az Isten nyilván
való akaratját látom. – Genfből
a Genfi tóra át Lausanneba s
egy heu chatelbe a Neuchateli
tó partján mentem. Napon

kép felvétel" varró. Onnét Schaffhausen-
be mentem s ott éppen a vieses
felett, tehát tulajdonképpen nem
Schaffhausenben, hanem Neuhausenben
laktam. Onnét Constanzba mentem.
Ott a többi kat Hus János és
prágai Hieronymus elégetésének
helyét, melyet egy nagy kő jelel
meg. Egyszersmind a Rhinat
temét is megnéztem s az agyoncsapott
Hus gyujtemenyt. Ott van a
többi lant Hus börtönének ajtaja,
az ablaknak nem nevezhető "kő-
-nyilás, mint a világosság be
hatott azon kis üregben, melyben
3 honapig fogva tartatak. Leg-
-közelebbi levelet ide várva maradok,
Onnét egy barátja

Salzburg Junius 11-én 1866

Kedves barátom!

Egy utalmas gőzhajózás után, mely oly hosszúnak lefolyt nekem, hogy egy gondolom az aethiopi nyelvet meg lehetett volna tanulni folyama alatt délután 6 – kor ova kőjt Bécsbe megérkeztünk. Következő nap Goethet meglátogattam ki megint jobban éri magát s kijár. Aztán való nap ide jöttünk. Tegnap előtt Reichenhallban voltunk ott akartuk volna hosszabb ideig maradni, de az ottani pensiók igen drágák lehetünk volna ott maradva. Ebéd után

a mint magamra egy asztal mellett
ülsem s kávéztam egy Svranj, posztu
alar áll meg előttem s pár perczig
tartó köhögés után megszólított. Mondá,
hogy Velencében látott Goethe
portréja, megnevezte magát Bilinszki.
En Goethétől még Velencében
sokat hallottam Bilinskiről. Igen
dicséte nelem méltó ei alapos
tudományát. O lengyelország jelenlegi
első történészeinek egyike. Tehát
Morva ei lengyelország történészeit
a Velencei Történészség historiographusa
ismeri, azt Szalait ei Horvathot
nem tudta megérteni. Végnap
a König Seelig kocsijában

Berchtesgadenen át. Ez bajor ország egyik legszebb vidéke. A Königs Seenek nincs partja jobbra és balra; a hegyek a tóból emelkednek ki s roppant magasságot érnek el. Az élet mintegy kis van száradva ott a hol nincs tenger vagy legalább tó, ennek vizei frissitik azt fel.–

Lukács és neje már Ischelbe utaztak. Mi holnap térünk fájdalom Ischlbe vissza hol valószinüleg 10 napot fogunk mulatni. Itt a könyvárus kirakatában egy ilyen czimü könyv ragadta meg figyelmemet: Die Ungarische Flußform oder das Leben der heiligen Synoxi. Be-

mentem, megnéztem a könyvet. Polemicus hangon tartott theologiai értekezései egy több protestans író ellen, melynek tárgyát azon átok formula képezi, melyet a cath. a protestans hitre áttérés ellen hirdetett. Én mást gondoltam e könyvben rejleni. Kérem kedves barátom legközelebbi levelét Bécs, Graben N:ro 6 intézni. Isten önnel míg rövid idő elfolyása után megint együtt leszünk!

tisztelő barátja
Kuun Géza.

56

Bécs, Junius 21ik 1866.

Kedves barátom!

Prof. Seligmann a császári könyvtár alkönyvtárnokához, Dr Friedrich Müller-hez egyszer ajánló sort írván ez a könyvtárban igen jól fogadott. Mohl publicatiójának két első kötetét elém letétette s mondá, hogy a könyvtárban a Shahnamehnek több érdekes kézirata találtatik az egyik Teherani. Ezen felül az europai kiadások mind meg vannak úgymint a két Calcuttai kiadás is. Nagyon jó volna, ha barátom személyesen megnézné ezeket. – Seligmann Rückert Mohl első kötetének recensióját tartja minta criticának.

Íme ik következik a 215 - 220 versszakban:

۲۱۵

ستم گر نداری تو بر من روا
بفرزند من دست بردن چرا

مرا بود هرده پسر در جهان
از ایشان یکی مانده است این زمان

بخشای بر من یکی را نگر
که سوزان شود هر زمان جگر

گنهها من چه کردم یکی باز گوی
وگر بی گناهم بهانه مجوی

بجان من ای تاجور در نگر
صیفزای بر خویشتن درد سر

Ezen 5 versnek francia fordítása:

215. Si tu n'as pas eu la volonté de m'opprimer, pourquoi as-tu porté la main sur mes fils? Javais dix-sept fils, maintenant il ne m'en reste qu'un. Rends-moi ce seul enfant; pense que mon coeur brûlera de douleur toute ma vie. O roi, dis-moi une fois quel mal j'ait fait; et si je suis sans faute, ne cherche pas un prétexte contre moi. Pense à mon état ô roi! et n'accumule pas les malheurs sur la tête. —— Multzor Prof.

Seligmann a Gothaban megjelent geograph. jahrbuch elsö kötetét megküldte nekem. Ebben ő irt a fajta kérdésről. Prof. Müller az állatelemyói nyelvészet tanára Seligmann cikke után a nyelvészet-vé értekezik. Értekelni barátomat e kél cikk. Az utobbi ellen több helyt lehetne kifogást tenni. Müller különben igen előzékeny hozám. Jelenleg kabash nyelvtanát olvasom. Ez az aethiop dialectologiahoz tartozik a Saho, Galla nyelvvel együtt. A nyelvének fűzetében ismertetni fogom. Igen érdekes ez a tanulmány.

e nyelv. A többi körül többesszámát
ât vagy képzi, mely nem más
mint az arabban ôt' többesszámvég,
mely az aethiop "nemu" szavak
ât (arabul ugyanígy), a héber
ôth végzetnek felel meg. Tehát
"nemu" többes végzés "oi" ere-
jében szemi nyelvben a többes
végzése. — Mily fontos ez! ✓
Mily lépésen egyedül meg arom
eredményekkel, melyekre munkám
folyamán jutottam! — A nyelvészeti
füzetben újabb szám megjelent é.
Remélem, hogy megjelent ✓ hogy
asszyr szó-összehasonlításaim benne
vannak. Nagyon sok szeretettel

vennem az illetőktől, ha kihagyták
volna. Ez egyjárást tervemet is
megzavarná; bizonyos dolgok és
viszonyok iránt nagy érdektelen-
-séget mutatna stb. stb. Én
szántszándékosan egy pár igen
problematicus szóhasonlatot
vettem bé értekezésembe. Ezekhez
könnyen lehet hozzá szólani
s én mindenek előtt azt szeretném.
Éppen a — mily veszélyes az
eszmék összezavarása, oly jótékony
lehet némely problemát szellőztetése.
Az előbbeniből fájdalom részünk

kijutott. Itt is sok magyar ismerősem van s naponta látom fájdalommal mily sokát érte el az czímzavar. Száz meg száz történészt, száz meg száz bölcsészt, irodalom tanárt, nemzetgazdaság, pénzügy tanárt, iparost, gépészt stb. stb. Kellene karavánban kiküldeni őreájok a legfőbbet bízván, az czímek kiosztását. A míg ez nem lesz, nincs ember bár mi nagyszerű legyen, ki gaz részben is segíthessen. Nálunk semmi nemzeti fejlődés. Fejlődés melynek gyökere mélyen az anyaföldben volna.

Lelkiismeretlenül fogadják el az idegent anélkül hogy ez termékenyítő lehessen. De ez nagyon sokára vinne. Úgy e mi értjük egymást. Itt Goethe az, kihez a came-zavarból menekedem. Nagyon köszönöm, hogy oly szíves volt Salamont a levél vásra reá bírni.* A míg a főváros a vidéket kizárja, az írók phalanxot képeznek minden ismeretlen kezdő író ellen jeléül bírjuk annak, hogy az egiptegy átkozat visszaszerzésére még kevés kilátás. Gondolkozni fog kedves barátom ezen kitöréseimen. Talán enyhítenek ezek! Isten önnel! tisztelő barátja

Kemény Zs.

jó szó é bevégzetség.

Lakom még mindig Graben N:o 6.—

Pécs, Julius 1-ső-jén 1886.

Kedves barátom!

Nagy örömemre szolgált megtudni, hogy a Kisfaludi társaság e havi gyűlésén Gyulai F. a Sakuntala fordításából részleteket fog felolvasni. Végre tehát a lelki (költészet) kincsei a magyar olvasó közönség előtt is feltárulnak. A lélekkel való érintkezés felette sok hasznot ígér, megóvhat azon absorptiótól, mely nyugatról fenyeget, gátat vethet a nyugatról (ön)művelődésünk partjai alá mosó áradásnak. — Vétkes játékot űznek szavakkal s különösen a végletek felé hajló magyar ámitatik el a kapzsiságtól. A fogalmak igen

nagy körét magában foglaló szó
folytonos használatában egy szolva
semmit se jelent többé, legalább
pélrülöri a bironyosságot kivetkezni
eredeti fogalmát, melyet magában
zárni elégcsös volt, de kiterjesztését
minden oldalról gyenge összetartani.
Míg art megragadhatta, ereket
legfelebb illeti. Körmüvelödésünk
szótárában fokos számmal fordulnak
elö eren szavak. Használja minden
i által felszabadítva éri magát az eren szóba bevezetett
sok féle fogalomrol magának számot
adni. Helyes ismereink kár
szenvedtek általak i Müller
Max al szolva lexicalis nyelvoszlag

ideznek elő. Néha még egy epithetom járul hozzájok, evvel összeforrnak együtt használtatnak, együtt ~~kép~~ fedik el a zavart. Az értelmesek kis száma még képes kiokosadni bennek, de szivesen kerülik. Ilyen szó összetétel a nyugati civilisatio. Valódi komoly irány nem létezik erkölcsi háttér nélkül s a ki vizsgálataiban az erkölcsi szempontot téveszti vizsgálatait lealjasítja. A nyugati civilisatio ezen oldalról nézve bizony zavart képet mutat. Tekintsünk vissza a kelet felé; egyszerűbb állapotok rajza, természetesebb érzések kifejezésének irodalma örvendetes meglepetést idéz bennünk elé.

Nincs még meg ott azon mesterséges összebonyolítás, fránszaidéros összezavarás, tudva hibázás mi itt szép tenyészetnek örvend naponként. A magyar öntudatos fejlődés, önálló költőművelődése mely ~~önön földj~~ saját földjének mélységében eresztette gyökerét nem tenyészhetik keleti nap nélkül, — a nap első sugarainak kell érnie. Mily különös hasznot hajthat e fordítás ily szempontból lesz egészen világos. Hozzá járul a költészet szépsége, a költői alakok, melyek tetszenek s élvezetet nyújtanak;

a keleti képzelet merész repte; a tropusokban gazdag nyelv s a metaphora, az ~~ember~~ értelemnek ezen eredeti, természetes kifejezése. De már is talán messze hagytam magamat elragadtatni. —

Mohl Sahnaméjának előszavát lapozgatva az epos eredetére nézve következő nagybecsű észrevételeket jegyeztem ki leginkább azért, hogy barátomnak izelet közölhessem:

Az epos népköltészetből ered. Ilyen költészete minden népnek van. L'étude attentive que l'on a faite, depuis quelque temps, des poesies populaires a jeté une vive

lumière sur la nature de ces traditions, sur les transformations qu'elles subissent dans leur transmission orale, et sur la véritable origine de la poésie épique. On les a trouvées (t. i. a tradition al) dans les îles de la mer du Sud, sous forme d'anecdotes rimées et servant à conserver le souvenir des événements et de leur date; chez les Écossais et les Grecs modernes, sous forme de ballades historiques composées en commémoration d'actes de bravoure

isolés; chez les Circassiens formant des biographies poétiques des hommes marquants chantées à leurs funérailles, conservées dans leur familles et dans leur tribus, et composant dans leur ensemble toute l'histoire de la peuplade. Chez les Espagnols et chez les Serviens, *) ces chansons se rapprochent déjà tellement des poëmes épiques, qu'il ne leur faltait qu'un peu plus de liaison entre elles pour former des épopées. L'histoire de tous les peuples commence par là. Egy ballada első"

*) Voyez surtout la suite des ballades sur Marcos

őseinknek az, mi nekünk egy documentum: Une ballade est pour lui, dans les temps de barbarie, ce qu'un document historique – ou un bulletin est dans les temps civilisés. Ha az epos nemzeties szint mutat arról: les ballades originaires périssent. Cette destruction presque inévitable rend impossible, dans la plupart des cas, une comparaison directe des traditions et des poëmes épiques. Hanem azon könnyűség, melylyel feledésbe sülyeszti tanuságot tesz arról, hogy híven helyettesítette.

Már most én kérdem, mind ez elmondható-e a mű eposról? Micsoda viszonyban áll a népeposz a műeposhoz?

Lakásom még mindig: Gráben, Nr. 6. Isten áldja kedves barátom! K. J.

Buda Julius 20ik-án 1866

Kedves barátom.

Egy pár nap óta megint az ősi Buda vár alatt vagyunk. Decsben igen érdekes és komoru időt éltünk át. Erről most nem írok bővebben. Szeretném tudni, megkapta e barátom Julius elsejéről Décsből írt levelemet. Nagyon sajnálnám ha elveszett volna. Kérem engemet erről tudósitani. Különben ha már egy levelemnek elkellett veszni jobb, hogy ez veszett el mint ha az előbbi érte volna ezen sors csapás, melyben a kivánt verset megküldtem. Anyám és (testvérem) sógorékor indulnak el innét Erdélybe, tehát Julius 26ikán. Én arra esetben ha barátom otthon

van s egy darab ideig otthon marad,
továbbá engemet erről csütörtökig
tudosithat s Halasról egy kocsit elém
küldhöt (mivel nem szeretnék Félegyházon
egy egész idegen kocsiba ülni) s végre
ha 26-ika körül más vendéget nem
vár: szeretnék tiz napot barátomnál
Halason eltölteni s úgy azután onnét
Temesvaron át Erdélybe menni. A
tavaj Halason oly kellemesen eltöltött
napok emléke arra igen élesz, hogy
ismétlésöket ha lehet ne kivánnám. Ha
tehát kedves barátom levelét csütörtök
előtt vehetem, melyben hon létét tudatja
s megirja, ha nem leszek most terhére
s hogy vendéget nem vár e, csütörtök

a reggeli vonaton Pestről megindulok (Szolnokig Anyámmal) s a Félegyházán környékéből reám váró Halasi kocsiba ülve utamat [illegible] tovább folytatom. — Büdinger Max „Ein Buch ungarischer Geschichte (1058 – 1100)" című munkáját ismeri é barátom? Megvettem magamnak s kezdem olvasni. Én érdekes-nek tartom. Rég nem olvastam tisztán történeti könyvet s azt veszem észre, a történet modern írói a nyelvészet ethnographia s más újabb időben felvirágzott tudományból sokat merítenek s ez által előadásuk teljesen meg-változott (hogy előnyére változott meg nem szükség mondanom. Ilyen ítéletek,

mint „allegorisierende Volksmythe"
azon könyvében is előjönnek. – Válaszát
a viszontláthatás reményében ~~várhatom~~
várva maradt

tisztelő barátja
Kuun Géza

Buda 3ik Augustus 1866.

Kedves barátom!

Ugy látszik, hogy innét való elutazásunkat illetőleg mind ketten tévedtünk. Nem csötörtökön mint én gondoltam hanem holnap (szombaton) indulunk. Legközelebbi levelét tehát kedves barátom már Dédacsra várom. Ha most fontosabb tárgyaim nem volnának körülményesen irnám le a Félegyházától Pestig velem utazó társaság mulatságos különösségét. Azomban így mind ezt csak futolag, röviden érinthetem. Majcsán megint lakadalom volt, rácz lakadalom. Egy pár rácz tricolor zászlóval kezében kocsin mellett nyargalt el a várt menyasszony elébe, kit vőlegényével

egy kocsiban több kocsitól kisérve utoljára találtam is. Ha francia vagy angol utazó volnék (valószínű az utóbbi) azt mondanám s „Guide des landes" czimü munkámban megis irnám, hogy Majcsán nem ér véget a lazadalmazás. —

Feleghártól Pestig egy Bukarestből érkező s Dalmatiába tartó önvallomása szerint Majornéval (ezen önvallomás levén hitelességgel bir), egy a vérsecri rácsból Pestre igyekező magyar Cudreavtzyval s egy Szeged mellől sintén Pestre igyekvő mindentől elmaradtam, Pestet is csak a forradalom előtti időből ismerő két emberrel utaztam. A bukaresti minden mértéket felett coquette, a magyar

Cudreavsky tul szerény, tultartózkodó, kinek szivébe csaris a tudományok lobogóját lengetve lehetne bejutni, a Szeged melléki még a Königgrätzi csata (nevét is Windischgrätznek ejtette, a Borodini Lavat elébb tengernek, utobb patakmak tartotta (a mit a Bukaresti Hafrony szivéből neveltek, én és Cudreavsky geographicus ismereteink hirét félve bosszankodtunk), a Delerny családot még mindig magyarország egyik leggazdagabb családjának lenni hitte. De elég erről ennyi, lépjünk át levelem fontos oldalára. Itt egy kérdés fele fog állani, a mire legközelebbi levelében egész terjedelmes választ vár, nem képzelheti mennyire érdekel e tárgy. Kéri kimerito" tudositást,

hogy minden kétségem eloszoljék. Hogy
a magyar nyelv az egyesszámot
sokszor a többes helyett használni jól
tudom, abban hogy meddig mehet
az egyesszám használata a többes
helyett azt nem tudom. Ezt minden-
esetre lehet mondani: „a szomszédok
szobája ez és ez". És pedig azért
lehet mondani, azért mondják („szobái
ezek és azok" helyett), mert egyenlő
szobáról van szó. Ezt abban
hogy gondolom nem lehet mondani:
„a szomszédok (tehát a jobb és
bal oldalon laró szomszédok) kertje
tágas". Azt is gondolom, hogy ilyen
mondat a magyar nyelv minden

idejében képtelenség volt. Kérem kedves barátom e pontokra mind külön felelni. Az utóbbit legalább az én tudásom szerint nem lehet mondani (szeretném ha lehetne, de úgy gondolom nem lehet). Ebből már mi következik? „Az első" fa igen szép ebben a városban (diszlik)" lehet mondani. „a város fája szép" (ez alatt valamennyi első" fát értve) e helyett „a város fájai-ról" lehet mondani. Ott azonban a hol több a birtokos s több a birt dolog úgy gondolom, hogy nincs kivétel azon szabály alól a concretar-nál (tehát „sorás" stb. nem ide tartoznak), mind a „rettől többesjamba ek (tenni.

Tehát a magyar nyelvre nézve úgy gondolom ez az eredmény: A Concretak többese nem helyetesithető az egyesszámmal, ellenben az abstractaké igen. „Az emberek erkölcse, szokása stb." mind igen jól mondható, s valamennyi szokásaikat értjük alatta. Erre nézve kérem környülményes válaszát. – Továbbá még egy kérésem van. Bigorgnetól kaptam Bécsből levelet. Azt írja, hogy ott igen rosszul mennek dolgai, nagyon kevés a leczke. Kér, hogy Magyarország keresnék számára elhelyezést. A Halasi Gymnasiumnak nincsen-é franczia Mesterre szüksége? ha volna igen

lehetne őket ajánlani. Született Párisi, magyarul jól megtanult (jól beszél) s ezenkívül olvasó, magát művelő ember. A franczia nyelv mellett a franczia irodalmat is képes volna tanitani. Kérem erre nézve is válaszát. — Holnap tehát csalugyjan megyünk! Isten önnel kedves barátom!

tisztelő barátja
Kuun Géza.

Még egyszer az előbbenire visszatérve „a város fája szép" („fáji szépek" helyett) lehet mondani, „a város háza nagy („házai nagyok" helyett) nem lehet mondani. Miért lehet az elsőt, nem lehet a másikat? Exercitium scolasticum! Egy ember tépelődései a ki az erdőért a fát nem látja! —— —— Cicero ὀξύμωρον-ja!

(90)

Bécsben, Augustus 19-én 1846.

Kedves barátom!

Multi levelemre, melyet még Bécsből elindulásaink előtti napon írtam nem kapván választ úgy látom, hogy az is azon egyik bécsi levelem sorsát osztá – elveszett. A bécsi levélben megírtam mi jelentőségé van az én szemem előtt a keleti nyelvek és irodalmak tanulmányozásának magyarországon. Nem tudván levelem tartalmát mégegyszer úgy megírni. Egy sajátságos hangulatban vagyok az örömhír hatalmas befolyása alatt. Ez lelkemnek egy hangja, mely elhangzott, fog é még valaha ismétlődni? úgy hiszem nem többé. Nincs az ami velem történik úgy hiszem utolját történik. Ezt halva barátom nem fog reményben gazdagnak tartani. Valóban nem vagyok az. Nem is élem ugyan

Kit minden órában azt hiszik, hogy már a jövő óra jót hozhat. Nem csak a kül természetben, de az erkölcsi világban is létezik az okok bizonyos láncolata, jó csak jóból származhatik. Kevésé vigasztaló igazság, de többet ér valótlan ábrándnál. Mási levelemben haszontalan kérdéseket teszek, ezen kérdések válasza nagy hasznomra lehetett volna, de nem tudnám őket még egyszer sorba szedni. Kiválasztott tárgyomra vonatkoznak, a névszó származásfonyára, mint az a mondatban nyilatkozik. Az alaktantól nem lehet a mondattant elválasztani. Szóból szó lesz – mint mondják – a beszéd értelmét a mondat adja meg. Kedves barátom! ha e tárgyról újabbat olvasott vagy ha újabb gondolatai támadtak

lelkében s különösen a magyar szám viszonyára vonatkozólag is azt a mit a tárgyra nézve érdekesnek tart legyen szives s közölje velem. Itteni magányomban valódi új életet önthetne belém közléseivel. Honnét is várhatnám ezt ha nem önétől? — Már majd nem két hét óta vagyunk itt. E szó „labbaika" jutott eszembe mikor közeledtem, hiszen ezt mondja a Mekkához közeledő" muszelman. Miért áll kettősben? megmondom erre nézve gondolatomat, nem kívánom, hogy terjedjen, elég ha most egyszer megírhatom. Labban a többi közt tartózkodást, lakozást tesz; labbaika tehát tulajdonkép-pen = a te két lakozásod, a te két városod: Mekka és Medina. Maltzan a szót magyarázván erre nem gondolt, Golius más és kevésé találó magyarázatát adja. Én egyelőre az enyémnél maradok.

Itt különösön estve lep meg különös érzés midőn házunk éjszaki oldalán lévő téres erkelyére lépek s ott néha hosszabb ideig maradok. Kevés érintkezésbe áll igen sok ember a természettel s fájdalom én is azok sorába tartozom. A szilfa berek a jobb oldalon csendesen néz reám, hívólag, sűrüjében menedéket igér, a Marospartja elöttem nyulik el és így tovább s (én) mindezen meg-hívásnak nem teszek eleget. Szeretnék belsőbb viszonyba velek lépni, de nem tudom, hogy és mint kell kezdeni – átkarolni mind ezt legjobb baráti érzéstől áthatva. A puszta légkör nem elégít ki, tartalmasabb valóság kellene, sőt ijjesztő a reánk nehezedő légkör sulyának elgondolása. —

A dédacsi oláh pap látogat meg naponkint naplemente után; tisztes arczán nyugalom és béke rányomatát látom, hosszu ősz szakála jól illik ez arczhoz.

Öten óráig ülünk az erkélyen, közülünk csak apám értekezhetik vele. Kellemetesnek tartom egy idegen nyelvet hallani a mit az ember nem ért. A képzeletnek tágas tere nyilik. Egészen egyedül nincs az ember, mert emberi hangot hall és mivel csak hallja s nem érti élhet az egyedüllét jogával s zavar nélkül gondolkozhatik. Ha látom ezen oláh papot mintha valamely félreeső رباط-ban volnék, ő a صالح وعابد وخاشع امام. Ezen ember nagyon sokat tett érettünk s hogy a dédacsi ház háború pusztán megáll, néki egyedül lehet köszönni. Szeretném, ha ez épüle

valóban egy olyan [illegible], vagy a monophysiták valaori klastroma volna. — Könyvet keveset hoztam magammal, Ibn-batutah a fő olvasmány. Multkor a „Globus" folyóirat egyik számában, melyet Barsay László adott nekem át érdekes czikket olvastam Aegyptomról. A czikkben a többi közt következő áll. Brugsch szerint Αἴγυπτος, az arab قبط, kopt szókon eredetű szavak s a hieroglyphika ha-ka-ptah elnevezésből erednek, illetőleg ebből romlottak el. Ha-ka-ptah = terra adorationis Ptah. Prof. Seyffarth „Ueber das Turiner aegyptische Hymnologium, d. h. das von Lepsius Leipzig 1842 herausgegebene

sogenannte Todtenbuch der Aegypter" című értekezéseit elolvastam. Ő mindent egy principiumra fektet mint maga írja: es ist das Princip der Homonymie. Azt ezen principium megfejti, hogy miért jelenthet a hieroglypha két vagy több ~~egy~~ hangot (mert a kép tárgyának több neve lehetvén több kezdő betűt tehet): de nem fejti meg meggyőzőleg azon S. szerint szinte gyakran előforduló esetet, hogy két, vagy három képjel egy hangot fejez ki. Pedig ennek a principiumnak kellene mindent megfejteni. De Saulcynak elmélete szinte nem találkozott helyesléssel, hogy a demoticus írás in principio különbözik a jelképírástól s hintán

phoneticus. Lepsius bírja egész helyeslésemet s nem veszem tőle rossz néven ha írja: Ich bin in dem Jahresberichte d. D. M. G. für 1845 von H. Prof. Seyffarth zu einem exegetischen Wettstreite aufgefordert worden, welcher über den Werth oder Unwerth seiner und Champollion's Hieroglyphenerklärung entscheiden sollte. — — — — — — —

Sobald Herr Seyffarth — — — in Deutschland oder in irgend einem andern Lande einen einzigen Schüler gezogen haben wird, sobald eins von seinen drei Systemen von irgend einem Gelehrten selbstthätig angenommen, gelehrt oder fortgebildet worden wird, bin ich zu einer ausführlicheren Entgegnung bereit. Isten áldja kedves barátom! válaszát nyugtalanul várva őszinte tisztelő-barátja Kunalga. —

Marosvásárhelyi, Sept. 26ik 1886.

Kedves barátom!

Annyi tárgyról szeretnék jelenleg írni, hogy előrelátom, hogy e vágyomat nem fogom teljesíthetni. Legelébb is utolsó előtti levelénél kerdem. Szembaja egész utolsó leveléig nagy nyugtalanságban tartott, többször ragadtam tollat levelet irandó megténi, hogy nyugtasson meg, irjon vagy irassan egy pár megnyugtató sort. A mint a toll keremben volt a baj orvlásáról előérele lepett meg, elhatároztam, hogy még vani fogok ✓ er mind igy tartott mig a várt levél vigasztaló előérelemről teljesedésbe menésél jelentette. A Slavoniai utnál is ugy látom le kellett tenni barátomnak. — Fogadja melegen érzett köszönésemet a magyar birtok ragorás érdekében tett fáradozásáért.

Azon jóhangzásra való tekintet, mely az ilyen hangcsoportosulást mint Kertjei stb nem szenvedi a magyar nyelv érzékeny euphemiajának az élőnyelvben fényes tanubizonysága. A viszonyban a birt dolog, birtok ha többesszámban is gondoltatik egyesszámba tétetvén a birtokrag előtt a magyar nyelv ebben a pontban a semitákhoz nem mutat analogiát, (noha egészen megfelelő a constructio). A szomszédok kertje tágas az arabban teszem igy mondatnék:

الأجوار بساتينها واسعة a héberben

סביבים גנותיהם רחבות vagy pedig egyszerűen status constructust használnának. Az idézett constructioban is ugy mint a magyarban a birtokos jár elől s birtoka követi (ez – mint tudva van – másképp áll

az indogermán nyelvekben. Fogadja további
köszönetemet kedves barátom ~~köszönetemet~~
a „Carmina Nisibena" közé írt bevezi-
-tését. Nagyon szerettem Ephraim
eredeti verseit olvashatni. A keresztyén
syr költészet a mennyire én ismerem,
hogy felette hijános eredeti ismeret nem
szükség mondanom, saját mursát követ
Heliconi útjában. Nem Hippokrene
nem Aganippe, nem is kelet költői
melegshoráiban gardag forrásból merit.
Például hymnusait költészetét tárgyok
emelkedése teszi, valodi keresztyéni érzések
zengenek meg e mursa lantján, a
földiekről megvetése, a mennyeiekről
keresése. E mursa szeme égfelé van
irányozva, mintha a lelkesedés patyolatán
az égi szövödnék át. E földi élet

hajorás s a vér nem itt, hanem az
Ez az alaphang.
élesbhullámain tul található meg. Sorar-
-nar nem fog tetszeni e költések,
egy hiszem többen vannak, kik minden
lépten nyomon tulrást fognak benne
látni. Az én irlésem és meggyőződésem
más. A gyr költések nem pusztán
diszes edény, melyből illat lejed,
hasznos balzsámot vannak benne, melyet
jól esik a sziv sebeire illeszteni. —
Megint egy nagy ember emlékoszlopával
lett gazdagabb nemzeti pantheonunk;
Crucrot is megszünt élni s e szónak
étel mily nép értelme volt zála,
annyit tett mint folyvást müködni,
mint csügedést nem ismerve az áldolgos
Korony sovány földjébe ültetni és

vetni oly magokat, melyeknek ki-
kelése ha késik is el nem maradhat.
A hálátlan jelent hálás jövő
követendi; azon nekrologot, melyet
most kötelességből készitett el a
költő, koszorut mesterséges virágokból
jég hideg műhelyben az idő ö rola
élő vallomássá ő ~~rola~~ fogja elváltoztatni.—
A Cholera hunyadmegye felé is
terjed, e megyében eddig elé
choleraesetek még nem fordultak elő.
Istennek kezében nyugszik a jövendő.—
Ezelőtt talán két héttel, vasárnap
a dévai templom nagy ünnepnek lőn
szinhelyévé. A tractusból tizenkét pap
gyült falai közt öſſze és sok halgatóság

a volt erdélyi püspök Bovola
emlékünnepére. Én és nagybátyám is
bementünk a hunyadi s körösbányai
pap beszédjét meghallgatni. Az elsőről
nem iszhatok se jót se rosszat. Olyan
beszéd volt ez minő már igen
sokszor elmondatott. Valahányszor
az alkalmat ismétlődnek ugyanannyi-
szor ezen alkalmi beszédek is
beröpülnek. A másik beszéd, a
körösbányai pap beszédje nagy mértékben
bosszantó volt. Ő a helyett, hogy a
püspökről szólni szokott volna a hadsereg
és hadseregünk ellen intézte gyarló
„vis oratoria"-ját. A hadsereget az
állam hasznavehetlen tagjainak mutatá
be a clerikalis publicummal, szánandó

embereknek tüntette fel, kik oly dolgok felett elmélkednek, melyekről bizonyost tudni embernek nem adatott. A dévai publicum el volt ragadtatva ezen beszédtől, ez megerősítette a tudósokról és tudományokról eddig is táplált bal fogalmat. Nagyon lehet az ilyent sajnálni. Mennyivel többet ér az ilyen beszédnél egy csendes mise. – October 4ikén itt is lesz ünnep, 4ike Ferencz napjára esik nagy apám Gyulay Ferencz névnapjára. Az itteni ref. templom megujult, kivülről egészen kész, igen szép templom lett belőle, bejül is a festék hiján kész, karzata megvan stb. Harangjai szépen zugnak. October

negyedikén az aéspalér a toronygombját
fogja feltenni s a toronyfedőről a
szokásos beszédet és egy pár felköszöntést
elmondani. Azt mondja, hogy ez
így szokás. Balló is ki fog jönni
erre a napra. Múlt vasárnap
ebédre jött ki s az nap itt halt,
hétfőn hajnalban ment haza. – Most
már teljes számban vagyunk, itt
van apám, cousineaim. Lapunk is
elég sok jár, u. m. Hon, Magyarvilág
Koronk, társasenvi lapok, vasárnapi
ujság, kötészeti lapok, bolond Miska,
női divatlap (szerk. Király). Nekem
Cohn a ben Canonja számait is el-
-szokta olvasnét. Ennek a lapnak

csak én vagyok olvasója. — Kérem kedves barátom legközelebbi levelét már ide Maros Némethibe czimezni. Dédácsra ez idén nem megyünk többé vissza. Jó lesz Déva elé még Temesvárt is oda tenni, mert utolsóelőtti Déva várját is megjárta mielőtt Dévára került volna. — Földváry Désből egy kis könyvet küldött nekem ezen czim alatt: Über den Ursprung der himjarisch-aethiopischen Schrift von Dr. Friedrich Müller (a kiről már többször tettem említést). A könyvet elég érdekesnek találtam. A végén egy tábla három alphabetumot ~~tüntet~~ mutat u. i. | altsemitisch | himjarisch | aethiopisch | Nem tudom, hogy mit akar az altsemitisch-sel mondani. Irta volna

phönicisch vagy althebräisch, vagy alphabet der aramäisch-aegypt. Inschr. u. Papyrus [illegible] ert mind értettem volna. Igy azonban igen határozatlan. Nevezetes ezen mondása a sémi írásra vonatkozólag: „die Aramäer sind Erfinder, die Phöniker nur Verbreiter der Schrift gewesen". —

A vasárnapi ujságban (Sept. 23 ról) az írás eredetéről áll egy czikk. Mit mond hozzá barátom. Én szeretem, hogy a vasárnapi ujság már a mi tudományainkat is kezdi népszerűsiteni és terjeszteni. Azt mondja, hogy azon jegycsoport után, mely hangokat tartalmaz tehát kimondandó rajzot rajzoltak mely jelenti, hogy a csoport kimondandó. Áll ez általánosságában? Ugy hiszem, hogy nem áll. Ha állna nagyon könnyitené az olvasást. Isten áldja kedves barátom! Örvendeztesse meg

mielébb levelével tisztelő barátját Kuun Gz.

Sreben, October 13 ikán 1866

Kedves barátom!

Múlt levelemre még nem vévén választ felér, hogy az is az elveszett levelek számát szaporítja — scripta sed non lecta. Önerőről írtam benne. Tavaszi önöljen egy pár melegen érzett szó meleg forrás csepjei ként a hideg források vizeibe. Nem sajnálom, hogy levelem e helyre olvasatlan maradt. Barátom ugy is ez emlékoszlop előtt ugy éreznek mint én, bár mi távol vagyunk egymástól, bár mi levéssé érintkezhetünk a láthatlan urna körös könnyeinktől telik. Minek damaszkusba vonatával vinni? — Levelem tartalmának elvesztés

sajnálom élénken. — Tegnap óta itt vagyunk. Családi dolgok elintézése hívott ide össze; ma ébként nagynénem Gróf Kornisné leányával, fijával, Barcsay Zsigmondné leányával, fijával. Mi tegnap óta vagyunk itten. — Valószínüleg egy hétig fogunk még itt mulatni s egy hét multva Nemethibe visszra. Azért remélem, hogy e levelemre válasz fog Nemethibe érkezhetni; vajha a Multvia - melyet elvesztettem tartok szinte válasz érkezhetnék. Acrélá egyszer levelei, de ez "ő" mulik a mint a levelek rimaradnak. Szomorú, igen szomorú nékem itt lenni. Arra hely földjét taposni, melyen egy élet rendült, mely hasonszélüe

telik és telt, haszontalan és örömtelen. Ha az itteni szászok tevékenységét elnézem szinte szomoru érzés lep meg az erdélyi magyarokra gondolva. A szászok az ország terményeinek gazdagságát ismerik, társaságok keletkeznek ezek kiaknázására, saját intézményeik virágoznak, a tudományokat mivelik, hasznosan utazzák bé Európát. A ki utra kél nem azért hagyja el hazáját, hogy céltalan békalandozza a világot felejtvén hazája viszonyait, érdekeit; utazásának célja azt a mi jó honositani. Teszik e azt az erdélyi magyarok? Tovább most nem terjeszkedem. Éppen ma néztük meg a Binder féle museumot. Binder Central Africat megutazván gazdagon tért haza hosszu utjából. Előnyes

elefántcsont keresztet írott hosszu Afrikai tartozkodása alatt. Gyüjteményét melyet utjáról hozott a szász nationak ajándékozta. Különösön egy hosszu tégla táblát lepett meg cuficus jegyekkel. Még senki se olvasta. En valószinüleg fac similejét lejegyzem. A betük alakjai nagyon régiek. Emlékezetemet a sinai felirásoken találtakhoz hasonlitom jegyzet alakjaihoz. Ki lesz az ki e négyszeg tégla alakjait eloloassa? Nem tudom még. A részben ismerös jelek ismeretlen tartalma nem különbözik mint az előttem ismeretlen irás iránt különös vonzódást érzek. Mély bölcsesség, a regenmult fontos tanuságát vélem e szoratlan vonásokban lappangani. És ha enyém vélemény! — Herder

linguisticus dolgozatait olvasom jelenleg. Steinthal s vele a legtöbben Humboldt Vilmostól eredtetik az újabb nyelvészetet, illetőleg a nyelvészetet. H. csaknyan korszakot képezett, de hát a mi előtte volt az mind semmi lett volna? És a mi az összehasonlító nyelvészet előtt volt habár nyelvészetnek hívta magát vajjon csalódott. Herder ki a nyelv fejlődésének természetét nagy és egész vonásokban előállította szintettel az összes fejlődésre, ki azt egyszer úgy tekinti mint az összes tudás csúcsát, másodszor mint az irodalmat tartalmazó óriás eszmét s annak tartalmát s mint az emberi tudomány alapját, határait, sorompóját, a ki a nyelv ideáról írt: nem nyelvész é? nem első dolog é a létező nyelv organis

musát s a szerves egész fejlődési processusát ismerni, vagy legalább ennek ismeretét bírni. Herder ezt tette s azért mert az összehasonlító nyelvészetet megelőzte, előmenetét szemmel nem láthatta a valódi nyelvészek köré nem számítható? Úgy gondolom mind e kérdésekre igenlő a válasz. Mily érdekes volna Herdert mint nyelvészt a magyar publicum előtt bemutatni. Ez egyaránt érdeke volna a nyelvészet sor szerinti bemutatásának. Ki vállalkozik erre? És jó volna ehez is hozzáfogni. Szeretném e sor bemutatásait látni. Nem szükség mondani hogy én ez ismertetéseknek csak olvasója lehetek.

Isten áldja kedves barátom

Kuun Géza.

Pest, Jan. 6ikán 1869.

Kedves barátom!

Engedje meg, hogy ez új év reggelén egy kérést intézhessek barátomhoz, kérést, melyet, hogy előbb nem intézten, annak oka a valódi barátságról formált fogalmomban rejlik, melynek örökön „ego" lángja tiszta szín olaját nem külsőségekből nyeri. Kérem tegyük egymást érettül, erálttal a térés reám nézve új és nemes értelmet fog nyerni, melyet eddig családom körén kívül nem bírt, nem birhatott.

Engedd, hogy értékesítsem azt, minek
eddig elé csak egy használatában
ismertem valódi értékét.

Fogadd Kedves barátom! Szívem
mélyéből vett szerencse kívánatainak
a már beállott újévben. Mint
nem rég írtam egy levelemben,
a jó kívánságok, melyeket egymáshoz
intézünk, levél, melynek címét
Istenhez menesztjük. Ember ir
emberhez, de Istenhez címzi levelét.
Ezért nem tehetetlen szószaporitásnak
kérendők a jó kívánságok. Fohászok
azok és imák. Te megérdemled

1.

hogy ez új év legbővebb mértékben arassza reád áldását.

Anyám és testvérem Rikkel már oly régi s oly nyugtalanul várok, mint eddig se érkezett meg. Ellenszegülő az idei téli rossz természet; az utat Temesvár felé is még mindég járhatlanná. Nálok nélkül nem látok semmi célt magam elé tűzve. Egymás után morsalom le a napokat határtalan egyformaságban. Pár nyelvészkönyvet is arota nem láttam, hogy elmentél. Az a mit itten szeretnék valamikor elérve látni, egy oly nyelvészeti kör,

melynek célja nem előre elkészített
értekezések tartása s türelmes ki-
-hallgatása volna, hanem legneveletesb
nyelvészeti kérdések rövid megvitatása
nem csupán kihallgatása, hanem
csupán ceséje. Kész értekezéseket
itt nem tartanának, hanem kiki a
mint gondolja a dolgot, elmondaná.
Nem hajtásnak itt a teljességet,
melyet idő előtt elérni nem lehet,
mert a kiterjedés valószínűségnek
valóság mellett hagy helyet. Ezen
veszély ellen óvószer a szerénység,
mely nem igyekezik határjelelését
észrevétlenné tenni, hogy lássék.

mintha az összes tudás birtoka volna.

Egy ilyen kört csak a társadalmi haladás teremthet, ez csak akkor valósulhat, ha tudósaink a tudós társaságokon kívül is érezni fogják a tudomány körül forgó beszélgetés hasznát, mikor az igazság felkeresésére irányult komoly, önzéstelen törekvés tudósainkat egészen áthatotta lesz. Míg ezen idő nem jött el, addig Akadémiánkon kívül ritkák lesznek tudósaink érintkezései.

Januarius 20ika közeleg, ezért reménylenem, hogy e nap ujból összehoz. Ugy mondtad, hogy huszadik körül fogsz

ide visszajönni, hogy innét Bolognába induljon.

Kéri Joglar a „Zeitschrift für die Kunde des Morgenlands“ arra való fűzetét magaddal hozni, melyben Hoffmann a sémi paticulatról értekezik s Rödiger a Talmudi feliratokról. Szeretném mind a két cikket elolvasni.

Erdélyi János egyetemes irodalom-története első füzetét szeretném venni. Minden lapját előlegzi a sok olvasás tudott, a mély gondolkozást. Nyelve mert idegen befolyástól

/

tövül szakadt magyar nyelvet is ; mindemellett ezen nyelv élvezhetőnek nem mondható. Hosszadalmasan áradó, nem szabatos nyelvet is kerülj. Az igazságot rövíden mondatokban kell foglalni, nem helyes az igazságot részekre és részletekre osztani s egy egy ilyen részletet külön mondattá emelni. Azon kívül mire való a szakatlan, habár egészen magyaros só és mondatfordulatok tudatul való használata. testvér nyelvek,
Szemben a dialectusok, tájnyelvek felett ini. Megpróbálkoztam már e

tárgygyal, de én is az előbb
jelzett hibába estem. Hogyan lehetne
a mondat határain belül a
kormót ~~mont~~ legjobban meghatározni?
A mint helyesen meg volnának
határozva, összehasonlításokból folyna
különbségek. Ez volna itt is mint
másutt a legjobb modus procedendi. –
Kérlek Ákos barátom fejezd ki tiszteletemet
Atyádnak. Isten áldjon!

őszinte igaz barátod
Kuun Géza.

Ms 4438/153

(64)

Görcz, Januar 12-ik én 1866.

Kedves barátom!

Csodálkozni fog levelet véve tőlem Görczből. Fájdalom, hogy csak ily csodálkozásra méltó dolgokat irhatok magamról, hogy mind az mivel meglephetem ily váratlan helyekről irt levelekben áll. Anyám Velenczei utjában kisérőül fel-szolitott s én kit Pesthez Gyulay nagy bátyámnál s barátomnál egyebb semmi sem köt szivesen ajánlkoztam erre. Görcznek tulajdonképen csak utolsó állomásként kellett volna uti tervünkben szerepelnie, de itt több jó ismerősünkre s egyik nagy bátyám Gyulay Samuelne találva (ki azelőtt Velencze mekett

Mestreben laroth) egy előre itten meg-
-állapadtunk. Ez a város jelenleg
a száműzetés városa. Sokan menekülnek
ide az új olaszország elől, másokat
a Bourbonok emléke tart itt,
magának X^ik Károlynak (hamvai) is
e város keresésén bejül porladoznak.
A száműzetés várnak és nem várnak.
Én abban egyezem meg veled, hogy
a jelen viszonyainak természetes
kifejlődésétől magamra nézve semmit,
egy természet feletti kibontakozástól
mindent vársz. Ha legalább csak
egy csodának szabad volna érdekében
közbejönnie minden nyélbe lenne ütve.
Ez alkalmas hely volna arra
minden nyelvészkedéssel örökre félbe-

hagyni. Nehezebb volna ezt Magyarországon tenni. Ámde asztalomon nyitva áll előttem Ibn Challikan, e könyv első lapján Repiczky nevét olvasom. A legtöbb ember csodálkoznék, hogy e név hordozhat; e névnek kettős kiséretje van, az egyik közöny, nyomorúság, feledés, – a másik dicsőség, tartós emlék, hála, elismerés. A kik a sírig látnak s azon túl, az alatt a felett nem tudnak tovább látni csak az egyik szomorú kiséretet fogják látni. A kik messze látnak megismerik a jeltelen halmot, előre látják, hogy meg fog jeleltetni, hogy váratlanul

egy emlék tábla fog emelődni.
Sűr lesz a hely e táblákra s
a betűr ragyogni fognak fényében.
Nem a sírban rejlik a nagyság,
nem is a tudomány kiterjedésében és
mélységében. Az önfeláldozás
éli meg a valódi mértéket; a
jóratlan utakon való megindulás,
a tudatlanság burjánainak kitépése; az
út egyengetés, az alap kövek letétele, a
magvetés szintén minden elérésnél
út sűrű bejárásánál, a leggazdagabb
aratásnál többet ér. Kérem kedves barátom
nézem minél előbb ide válaszolni.
Láron: Albergo alle tre corone
d'oro. Isten önnel kedves barátom!
Minden Gyéja.

Velencze, Április 10-ikén 1864.

Kedves barátom!

Hosszu ideig tartott bizonytalanságomnak végre vetett tegnapelőtt vett levele. Már rég nem vártam egy semmit mint megtérését. Ujból meggyőződtem, hogy az én vágyaim teljesülhetlenek. Ismerve engemet képzelheti mily feszült várakozásban éltem. — Szomorú, hogy a szép és nagy eszmék s azok teljesülése Eőrt oly sok időt hagynak nálunk eltelni. Báró Eötvös is úgy látszik bő mértékben osztja ezen sajátságunkat. Harai földünkön az eszmék hamar érik el tavaszukat de a közbenjövő fagy a reményeket elfonnyasztja. Vajha meséreli melegség biztosithatná fennmaradásokat! — Mi alkalmasint Majus

elsö hetében indulunk meg haza felé.
Képzelheti kedves barátom, hogy már szeretnék
megint hon lenni. Arról a mi otthon
történik eddig még legalább a „Hon"-
ból értesültem felületesen. Április 1-je
óta Münster olvasó intézetébe több „Hon"
nem jár s azóta megszakadt minden
tudomásom hazai viszonyainkról. —
Magyar rajtunk kívül alig van, Battyáni
Kázmérné is már elment Párisba. Ö-
vele se beszélhettem magyarul azon fontos
oknál fogva, hogy nem tudja nyelvünket.
A magyart az olasszal, franciával zavarja
össze érthetetlenül. A mult hét valamelyik
napján egy középkorú férfi lépett bé
hozzám s igen szép, tiszta magyarság-
-gal panaszolta el nekem állapotát.

Mondá, hogy magyar költő s azt be is bizonyította egy nagy csomag vers előmutatásával, melyből nekem fel is olvasott. – A társadalmi élet már megszűnt élénk lenni, a Fenice is bévégződött. Tegnap előtt voltam a legutolsó társaságban Jurey bárónénál, szinte egy magyarul teljességgel nem tudó honleány. Már huzamosabb idő óta minden nap a „Marciana"ba megyek s az ottan lévő syr codexeket tanulmányozom. Az akadémiában szándékozom a Marciana syr codexeit megismertetni. Úgy tetszik nékem, mintha még németországban is kevéssé ismernék. Ezen kívül Dillmann chrestomathia aethiopicaját s Ibn Chalikant olvasom. Legtöbbet egy jeles

lengyel tudóssal vagyok, doctor ph. Pilinski. Ő is mindennap a Mazarinába megy. Az írók és írónők, tudósok kikkel itt megismerkedtem: Germanisták Frosch, doctor ph., Hoefken dr. ph. Professor Fischer Tübingából Massalsky herczegné („Dora d'Istria"), a ki az albániai népről, nyelvről irodalomról érdekesen értekezett a Revue des deux Mondesban, ugyanő „Les monastères en Orient" „Les femmes en Orient" czímű munkákat írta, Louise Colet „L'Italie des Italiens" stb. munkák szerzője. Különösen Massalsky herczegnével gyűlt meg közelebbről a bajom, ő a magyar nép költészetéről kíván tudósítva lenni és pedig mentől elébb.

Igen szép kedves barátom nékem vagy a Toldy magyar költészet történetét nékem átküldeni, vagy pedig a mi talán még jobb volna a magy költészet rövid átnézetét velem levélben közölni, u. m. korszakait, a korszakok legáltalánosabb jellemzését s az abban élt legnevezetesebb magy költők neveit Petőfiig. Csak így lehet nyugtom tőle. Igen nagy barátságot fog e küldésével nékem tenni. Azt gondolom két, három lapra minden megírható. — Gonda szemléje megjelent e már? milyen? Az akademia nyelvészeti ülésein mi adta elő magát? Reménylem hogy sok és fontos. A „Hon”ban alig találtam említést irodalmi viszonyaink-ról, pedig a szerkesztő maga is író.

Lázár Kálmán lapja milyen? Schwarz Gyuláról se tudok semmit. – Épen ma olvastam az Edinburgi revueben egy igen szigorú itéletet Rawlinson tanár 5 Kelet ásiai dynasthiairól szoló munkájáról. Ugy látszik, hogy mindent összezavar és semmit se tisztáz ki. A media kérdésén s több helyén a modern nyelvészet fontosságát és nagy eredményeit váltig vitatja, mindazon által egy oly ős cusit (v.i.?) népről álmodozik Mesopotamiában régibb időben mint kétezer év Ch. u. Sz. e. melynek nyelve az ária, turáni, sémi nyelvekből bir különböző elemeket. Hogy a szavak rokonságának megitélésénél a puszta hangzáshoz

folyamaik szinte több évtizeddel megkésett
eljárás. Szóval ez a munka visszalépés
és nem haladás. A régi kor történészeinek
különös feladata idő multával
a történetet újból átnézni, a régiség
sötét zonjába mindég nagyobb részlet
fáklyával behatolni. Azt hihette volna
az ember, hogy annyi feltalált és
elolvasott (?) ékirat után Rawlinson
Henrik testvérének sikerülni fog az
assyr, Babiloniai történetet leg-főbb vonalaiban reconstituálni, Grote-t
tényleg megczáfolni, ki az assyr történet
reconstructiojának lehetőségébe kételkedett.
Mind ez azonban fájdalom nem valósult. –
Azt ugy gondolom Május első hetében

helében fogunk ismét megindulni
s tehát körülbelöl Majus 10^{ik}én
Buda-Pesten lehetünk. Reménylem
kedves barátom hogy akkor Pesten
fogom találni. Mikor fog az ország-
gyülés megint összeülni?

Isten áldja kedves barátom!

Válaszát nyugtalanul várva maradt
tisztelő barátja
Kuun Géza

Ravenna, Május 2án
1867.

Kedves barátom!

Mindenek előtt fogadja leghálásabb köszönetemet népköltészetünk remek átnézelését. A magyar szövegiben azt már bemutattam Kolcsow Massalski herczegnének, ki felette megörvendett neki. Lefordításához francziára is már hozzá kezdettem, de Ravennai utam jött közbe, melyet tovább nem halaszthattam. Dora d'Istria összehasonlító népköltészeti tanulmányával sokat foglalkozott eddig és most a magyar népköltészetet is be fogja vonhatni a széles s üdvös körbe. Az általános emberi háttérre támaszkodva a nyelv, népköltészet, egyes mondatok (az idiotismustól elkezdve a proverb-ig) szóval a népszerűs é gondolat s végül

némely fogalom a vallásról képezik azon előtért, a melyen a népszellem közvetlen alkotásaiban nyilatkozik. Valamint a nyelvben, ugy a népköltészet, népi bölcsesség, vallásban a közös emberi határt elvitázhatatlan. — Ravenna régi városában még egyszer jól érezem magamat. A hanyatló nyugati birodalom, a goth királyság fővárosa dicső századok után bekövetkezett hosszu dicstelen napjaiban tul élt mindent, tulélte maga magát.

Maga a tenger oda hagyta. Azon toronyban, melyben elébb a hajóknak világitottak éjjelenként, később a szerzetesnek imádságra harangoztak.

Most már semmi sincs, – a szeretetes a kormány eltörölte. – Az itteni olvasó körben egy érdekes értekezést olvastam Elia Bennemarottól a prophetia elmulásáról s a prophetak nyomába jövő doctorokról. E czikkben Franckel ellen fordul, ki az ismeretek és könyvek azsadvását tartja a tanitás bévezetésének. Bennemarck szerint minden nép történetében két korszak különböztetendő meg, az egyik a teremtés, a másik a fejlesztés, spontaneitas és reflexio korszakai. A teremtés ihletség, isten munkája az emberben, tehát kisebb nagyobb mérvű prophetia egészen prophetia, ha tárgya vallási: a reflexio öntudatos munkálkodás, tovább

tökély, harmonitás. A szobrnál
is ugyanaz történt meg, mi más
szép szellemi életében s előadta magát.
Az ő első korszaka kiválóan
propheticus lévén, egy lassanként
elhalaványult s helyébe a reflexio
korszaka lépett. – Én holnap innét
Riminibe megyek, onnét Urbino-
ba s úgy vissza Velencébe.
Velencében még visszaérkezésem
után egy holnapig szándékozunk
maradni, tehát csak Junius közepe
felé érkezünk meg Budapestre, ha
Isten is úgy akarja. A koronázásnak
nálam senki jobban nem örvend.
Ezen önleges érzés Velencében úgy
az enyim, mint az esetben, ha a hely

szinén lennék. Isten áldja kedv barátom. Levelét Velencébe
mi hamarább várja így barátja Kuzmányi

Velencze, 30ik Május 1867.

Kedves barátom!

Ez ünnepek közeledtével e levelem
aligha Pesten fogja még érni. Én
magam is hétfőn reggel óramra innét
Budapestre visszatérni, ha igy
van megirva a gondviselés könyvében.
Ha egyébkép volna végezve nem
látom az innét való szabadulás
idejét. De birtak a remény, hogy
hetfőn estve elindulhatok innét;
ez esetben már szeredán Budán
volnék. A koronárásnak nálam
jobban birnyajan senki sem
örvendhet, mindyon által

legszebb részt se veheted benne.
Sok előkészületet kell tenni
az ilyen ünnepre, ruhák etc.
ktd. Itt nem volna nyugtom,
ha itt kellene maradnom; nem
szeretném a koronázást a Presseben
vagy Fremdenblattban olvasni, –
talán inkább el se olvasnám.
Elég hosszura nyult távollét
után újból beláttam és még
jobban mint annak előtte, hogy
a Kosmopolitismus egy olyan
betegség, mely soha reám nem ragad-
hatna. A mult hétben csak
két napig volt itt Lonyai

menyhitné és fija ! ez mily
nagy jótétemény volt reá nézve
ismét magyarul beszélhetten ma-
-gyar ódelekről!

Ravennából írt levelében Bena-
-moegh helyett -ugy tetszik- más
ehez hasonló nevet irtam. Corrigen-
-dum. A Marianaban kolozs
fogom bevégezni fyr Studiumaimat
Ephemer egy igen szép versezetet
olvasom a feltámadásról. Szeretn
tudni, ha ez ki van adva vagy
nincs: ugy gondolom azomban,
hogy ki van adva. Török
codex is több van, különösen

egyről gondolom, hogy érdekes lesz a török birodalom népeinek leírását tartalmazza ha nem csalódom a XVI. Sz.-ból. —

Április elsején indult meg Florenczben az első Rivista orientale, Angelo de Gubernatis ph. doctor szerkeszti. Eddig elé három szám jelent meg. Il dialetto Uiguro" czím alatt a harmadik füzetben Vámbéry-ről dicsérőleg emlékezik a szerző. Minden füzetet egy „cronica delle cose d'Asia" rekeszt be. Nagyon csodálkozom azon a mit Marsalsky kgné leveléből olvasott

barátom a „Szélső” „bal oldal” lapjában. — Reménylem, hogy
mert írá „Kunos Ig.-és reám [illegible] azon
[illegible]ból [illegible] [illegible]jaimba é-
nap; melyben [illegible] barátom. a
szó[illegible]hatom. Isten áldja tisztelő barátja
Kunos Ig.

Budán, Junii 10ikén 1867.

Kedves barátom!

Sietek értesíteni ide való megérkezésemről. Anyám Velencéből Görzbe ment, ő ott tiz napig szándékozik maradni. Tehát még tiz napig leszek egyedül. Kérem kedves barátom mihelyest ide megérkezett, a mi reménylem pár nap mulva megtörténik, engemet itt meglátogatni. Már égek a vágytól a hosszú távollét után viszontláthatni.

Igaz barátja

Buda 23ik Julii 1867

Kedves barátom!

Levelezésünkben talán rég nem volt oly hosszu szünet, mint ez. Hagytam a tárgyalat halmozodni s a felhalmozott tárgyalat hagytam süppedni. Egészen elfogyni azonban nem engedem, azt a mi egy honap alatt megizmosodott s azt a mi még megmenthető levélbe fűzöm. Mindenek előtt Kedves barátom Koltzof Massalsky hgné levéléből következő passust idézek: J'apprends avec grand plaisir, Comte, que votre amie M. de Szilády veut bien s'occuper de rediger quelques notes sur le sujet dont il s'agit. L'opi-

nion des hommes qui en ont fait une étude particulière, a pour moi une importance extrême. Ils peuvent en effet appeller mon attention sur un grand nombre de points qui pourraient échapper à l'écrivain étranger le plus attentif et le plus bienveillant stb. stb. Jgen kérem kedves barátom a magyar népköltészet formájáról egypár jegyzést mielobb közölni velem, hogy Koltrop úgyné nemes kivánczi-ságát mielobb kielégithessem, ki mult levelében többé nem németet, hanem francia fordítást kér. Németet fordítót már kaptam volna, franciát nehéz ben találni. Egyátaljában attól féltem, hogy kicsi

segítségére fogok lehetni a jövőben azon nagy becsű jegyzetek átküldését kivéve, melyeket várva várok.

Bizonyára csodálkozol barátom, midőn a hírlapokból értesült tegnapi előadásomról. Egy veszélyes kakodaimon sugalatára el-határoztam, a hazai nyelvről olvasni. Csak egy haszon volt ebben a felolvasásban: az t. i. hogy beláttam, hogy vannak tárgyok, melyeket tanulmányozni szabad, melyek addig, míg tanuljuk, még élvezetet is szereznek (olyan élvezetet melyet mi tapasztalunk ugyan, de melyet bizony kevés ember irigyel), melyeket leírnunk magunk számára hasznos lehet, kinyomatni itt nálunk felesleges ugyan de legalább nem indiscretio (mert a ki el nem akarja olvasni, nem

tartozik elolvasni), de melyek felolvasása az Akadémiában valóságos emberkinzás, indiscretio és haszontalan időlopás. Erről felolvasásom alatt oly annyira meggyőződtem, hogy kedvem lett volna már közepén abban hagyni vele; egy jó részét csakugyan ki is hagytam. Ez a tapasztalás sokat megér s én ki nem szoktam feledni meg is fogom őrizni.

Pulszky nem lévén jelen az én előadásomra senki se reflectalt, sőt minden ember örvendett, hogy vége; olyan érzés támadt a hallgatókban, mint azokban támad, kik felett az ég felderül miután egy sötét felleg letűnt. A többi előadást elég interpellatio követé

nyomban; különösen a Földyét „a Margit legenda kora felett" élesen támadta meg Mátyás Flórián, ki - úgy látom - szereti a felszólalásokat. Földy szikrázó szemek-kel, kigyulladt arccal, erős hangon válaszolt neki mondva, hogy a nyelv régiség vagy újság kritériuma nem lehet a mondatszerkezet (mint azt Mátyás állítá), mert az individualis se nem régibb szavak használata általánosság-ban, hanem a nyelvtani formák. A hírlapsorban ez még lesz bőven, az enyimről reménylem hogy nem lesz említés, mert azt a hallgató publicum ép oly kevéssé érthette mint egy mathematicust nem, a ki tábla mellől huz gyököt,

vagy emel számokat hatványra.

Nem tudom ismeri é kedv. barátom: „das grammatische Geschlecht und seine sprachliche Bedeutung” czimü könyvet, melyet valamely Oswald nevezetü r. cath. theologus irt Paderbornban. Ő ebben a könyvében abból kiindulván, hogy a mi nyelveinknek nincs flexiója azon eredményre jön: hogy nur im Anschluß an das großen Culturleben der Gegenwart (selbstverständlich zunächst an das christlich=germanische) und zwar in dienenden Anschluß (darin liegt weder Vorwurf noch Geringschätzung, sondern nur Anerkennung des Thatsächlichen; neben den herrschenden wird es stets dienende Völker geben, sagt J. Grimm), können die Ungarn ..... in untergeordneten Branchen vielleicht ... den Fortgang der

cultur fördern." Csodálom, hogy az ilyen embert valahol az útszélen a menykő lábról le nem üti. Ez méltó „Anhangja" volna nyelvészeti munkájának.

Én Augustus elején szándékozom Erdélybe menni. Halasra csak azon esetben jöhetnék, ha barátomnak véletlenül Augustus másodikán Félegyházán valami dolga volna s még ott találkozhatnánk, hogy azt a napot is társaságában tölthessem. Ha ezt a véletlen így hozná magával, kérem erről engemet tudósitani s ez esetben csakugyan habár nagyon sietek le mégis meg Halason társaságában egy pár kellemetes napot nem tagadnék meg magamtól.

Isten áldja kedves barátom! igaz barátja

Kálmány

Buda July. 31^{ik}én 1869.

Kedves barátom!

Hagytam Halasi utam megérlelésére időt. Ámbátor sok nehézség torlagozva elébe, mind azon-által nem tudtam róla lemondani; ugyis alig hiszem, hogy jövő évben s azontul Halasra többé mehessek.

---

mely életem utját hova tovább mind járhatatlanabbá teszi, nem lehetetlen. Isten áldja, kedves barátom!

igaz barátja
Hunfalvy.

ch abnegatio gyakorlatában
vagyan már is nagy haladásnak
tettem szem előtt tartva azon
még nagyobbakat, melyek előttem
állanak, mind a mellett most
az egyszer nem tagadom meg
magamtól azt, a mit később
úgy is többé nem élhetek el
soha. Kérem tehát kedves
bátyám, küldje el Eresijét
elémbe május egy hétre, az
az egy Szerda napon, Aug.
7-ikén Félegyházra. Én
akkor minden esetre el
fogok jönni, ha csak valami
nagy tövet nem gördít a
sors eme utam elé is,
a mi szerintem véve azon
esetek és nagyobb tőrsök,

Buda, 13-ik Augusztus 1867

Kedves barátom!

Bocsásson meg, hogy még előbb nem írtam, de Anyámat nem egészen jól találván, nem tudtam volna előbb még levelet se írni. Ma délután jobban érzi magát, különösen hála Istennek! egész idő alatt fenn volt a kertben lehetett, tehát nem olyan nagy baj az egész, azonban most is Budapesten vigyázni kell, az egészségi állapot rosszul áll. – Köszönettel küldöm a hat forintot. Félegyházán nem lehetett egy óránál tovább ideig várni, ezt a várást azonban megnehezítette azon körülmény, hogy mind a két indó-szobát egyszerre festették, tehát kün kellett lenni a napos Reverendában à la

Korma. Még Félegyházán találkoztam Károly Sándorral s vele utaztam egész Pestig; egymástól elválva azzal búcsúztunk, hogy reméljük, hogy jövő évben Félegyházán megint találkozunk s talán ebédelhetünk is együtt mint most egy esztendeje. Ide érve vettem Massalsky hgné egy Spezia (Province de Gênes)ből írt levelét. Ez érdekes levélből következő passust idézek: Par une coincidence curieuse, l'opinion de M. Rösler et des savants hongrois qui regardent les langues bulgare et Dace comme d'origine thrace

a été soutenue récemment dans le Politecnico de Milan par un philologue fort distingué, le professeur Ascoli. Továbbá irja: Je pense comme M. de Szilády que les notes, au lieu d'être générales doivent s'adapter exactement aux chants sur lesquels le choix se sera arrêté. Nous aurions ainsi à une couleur locale plus complète ce qui est tout à fait essentiel. Irja végre, hogy a Revue des deux mondes augustus elején megjelent számát egy cikket tartalmaz „Nationalité hellenique". Irja továbbá

Dans le même numéro de la Revue il y a un travail de M. Saint-René-Taillandier où il abord plusieurs points importants de l'histoire contemporaine de la Hongrie mais il m'a paru que cet écrivain consultait presque exclusivement les sources Allemands. Még ezt a Revue-t nem láttam, holnap megnézem. – Schwarz levelet is vettem Párisból, azt írja, hogy: „a párisi kiállitás unalmas, méltó a grande-Nation-charlatane"hoz. Ezt ide írom, hogy szolgáljon vigasztalásunkra, mi kik nem voltunk ott.

Kedves barátom! itt csattan az ostor.
A némethii templomfelszentelés Sept.
27ikén lesz. Gyulay igen meg-
örvendett azon lehetőségnek, hogy ha
a gyűlések megengedik, barátom nálunk
azon nagy örömet megteszi, hogy
Némethire lerándul. Kérem eziránt
engemet megnyugtatni. Nagyon nagy
szükségét érzem az jelenben, valaminek
előre örvendhetni. Nem képzelheti,
mily baráti cselekedetet művel
vélem eljövetelét megírva. Isten
áldja kedv barátom! igaz barátja

P. S. huszonkettején indulunk Hunyadmegyébe.

(72)

15

Maros Némethi, Sept. 8-án 1867.

Kedves barátom!

Rég óta készülök ezen levelem megírására. Aradon meg is írtam, de a kész levelet félre tettem, jobbnak látván, megérkezésünk után írni. Dédácsra megérkezve az első napokban vártam kedvezőbb alkalomra, később Gyógyra mentem onnét megint vissza Dédácsra s úgy végül ide. – Anyám még mind nincsen egészen jól, sőt úgy látom hogy sokkal jobban tettük volna, ha még Budán maradhat volna pedig Argenti, ki utolsó előtt való nap volt nálunk megengedte az utazást. Valószínűleg nem tudta, hogy hová megyünk, mily fáradságos

az ide való lejutás. Anyám jelenleg
még Dédács van én ide jöttem azon
reménységben, hogy egy pár napi távollét
után ha megint Dédácsra megyek
jó egészségben fogom találni Anyámat.
A mit Isten véghetetlen kegyelmétől kérek
és egyedül attól várok. – Most jelenleg
nagy bátyám Gyulay val vagyok itten,
a nagy bátyám mindennap várja Wassék
érkezését, ők valószinüleg elébb Dédácsra
fognak betérni s onnét jönnek ide. Kun
Kocsárd lemondott főispánságáról, első
lemondását nem fogadták el, le mondott

másodszor is, nincs megelégedve az
új választásokkal, melyet nem jól
ütöttek ki. Kár azért lemondani.
A megye nem tudja, hogy ki fog helyébe
lépni, ha második lemondását elfogad-
ják. — Reménylem kedves barátom!
hogy a Sep. Ujhelyre kitűzött templom-
szentelésre meg fog egyenest jelenni.
Erősitsen meg ezen reménységben s eszközöljön
leérkezésével nekem örömet, ki annyira
óhajtom azt. Kérem értesse nagyját is
tudtomra adni, hogy a némethi határban
az országút szélén válasszam. Jobb

még Dévá előtt szabadulni a posta Eöcsitől.

Isten áldja kedves barátom!

igaz barátja
Vámos Géza.

Kérni fogom Kiva „Vadrozsá"-t magával elhozni. Elfelejtettem azokat Pesten megvenni. Wass Ottilia, reménylem, kész lesz a kiválasztott verseket lefordítani a mint a könyv itt lesz. Kérem a könyv hátulsó lapjára rá jegyezni a kiválasztott darabok számát; én Halason a számokat kijegyeztem, de a jegyzéket Budán felejtettem. Alig várom hogy a fordításokat útnak indíthassam.

Maros németi, Sept. 19ikén
1869.

Kedves barátom!

Ezelőtt két héttel írtam ismét barátomnak, de könnyen megtörténhetett, hogy a levelet az illető, kire bízva volt, megsemmisítette s a levéljegyre adott pénzt magának megtartotta. Ennek elkerülésére ezen levelet magam fogom postára tenni. Anyám ma érkezett meg ide leánytestvéremmel Dédácsról, Apám ma estve fog szinte onnét megérkezni. Anyám egészsége – Istennek legyen hála! – megjavult. Én itt Némethiben már két hét óta vagyok, mint a mult

esténdőben, úgy most is nagyon
egyformán telnek az itteni napok.
Leírásokra alig hiszem, hogy szükség
lenne. Délutáni sétáink után
a papagály előtt gyűl össze
a cruburoró és (nem) cruburoró társaság
és ott a papagály csicsergését,
fütyölését és beszédjét hallgatjuk.
A hosszu tél folytán a beteg
Balaris szobájában: jaj, jaj!
felkiáltást és „beteg vagy te"
ominosus szavakat tanult meg. —
Az itteni megyei dolgokról azt
hiszem, hogy a „Stonból már

eléggé értesült barátom! A „Hon"
cikke egyátaljában nem elégített
ki s a kiáltó egy volt és most
az új választásokban mellőzött egyén
ki mint hallom, cikke után a megyét
szándékozik elhagyni. Kuun Gothard
maga sem lévén megelégedve a választá-
sokkal beadta lemondását, de
azt még mindeddig nem fogadták
el. Nagyon kár volna, ha elfogadnák.
Mit reményhetünk Sep. 27-ike-re nézve,
lejöhetsz e kedves barátom.. Véghetlenül
örvendenék, ha lejöhetne. Vombéry meg
igérte, hogy ha csak Cehet lejön, ép
ma irtam neki is bőle bizonyost
megtudni. Mily szép volna, ha együtt

lejönnének. Wass Ottilia és Jósikáné
már egy hét óta vannak itt. Azon
reám nézve igen szomorú esetben,
ha le nem jöhetne, Kérem Kedves bátyám!
Kriza „vadrózsáit” ide nékem
elküldeni, ez a könyv itt hijánzik
pedig azt gondoltuk hogy meg van.
Wass Ottilia szives lesz a megjelent
költeményeket leforditani, csak arra
kérem még a megjelent versek számait
a könyv hátulsó lapjára feljegyezni:
Én azokat Halason ugyan feljegyez-
-tem, de a jegyzék Budán maradt.
Egyszersmind kérem, legyen oly szives
azon versek alatjáról a néhány

jegyzeket mielőbb ide küldeni, hogy úgy eredet mint a verseket még Oktober folytán Velenczébe Massalsky hgnének megküldhessem. E napokban prof. Pálffynek is írtam és kértem az életírást mielébb megírni s kiadni nem akarnám, hogy Dora d'Istria minket túlságos cunctatoros-eknek tartson. Ha ettől menekülhetek, mindent el-küldhettem Velenczébe, igen jól fog esni ezen már majd nem egy félesztendős kötelességtől való megszabadulás. Óvakodni fogok az életben hasonló ígéretektől.

Vass Ottilie is kedvetlenül vállalja el e munkát, talán ha meglátja az eredetit, több kedvet kap hozzá. Hát a Bolognai út mikor fog megjelenni? Vajjha mind erről itt kettecskébe szólhatnánk. – A templomszentelési ünnepén attól tartunk, hogy a két főgondnok hiányozni fog, Kuun Gotthárd és Borsay László annyira ellenségek lettek, hogy egyik a másikért fog elmaradni. Mindegyik csak úgy jönne ha a másik el nem hivódott

volna. Ezt pedig nagybátyám nem tehette, ki mind a kettővel igen jól van. Szabó láttam, nagyban készül beszédjére. Az asztalszőnyegek igen szépek, a cathedraszőnyeg ma érkezett meg, anyám ajándéka, mexicoi kék posztó szőnyeg a Gyulay és Kuun czimerekkel. A némethi templomnál azonban még sokkal szép lett a Gyógyi. A Gyógyi templom igen régi s régi stylusban igazitatott ki.

Isten áldja Kedves barátom!

igaz barátja
Kuun Géza.

(74)

Maros Némethi, Oct. 2ikán
1867.

Kedves barátom!

Mind igen sajnálattal, hogy szept. 27ikét nem tölthette itt velünk, ám de ezzel kezdjük ezzel végezzük életünket, hogy a legnagyobb gonddal ápolt remények hervadását szemléljük. Éjjel a míg nyugszunk dér fonnyasztja el a mult nap legszebb reményeit. Vámbéry barátunkat is vártam ő is meg volt akadályozva az eljövésbe. Egész 26án s 27ikén itt is s úgy gondolom az egész országban szakadatlanul esett, úgy hogy azoknak csak egy kis része jött el, kiket vártunk. A jelen voltak névsora: Barcsay László (gondnok) s neje Barcsay Sándor, Jósika Géza, Szereday

Ignácz s fija, Ballo esperes, a Solymosi ref. pap. Kapitány Janki. Az Istenitisztelet tartott másfél órát. Szövegül választatta Ballo az ötödik parancsot, a templomszentelés napjául nagyanyám születésének századik évnapja lévén kitűzve. A templom galyakkal és virágokkal szépen fel volt díszítve. Mind kocsin mentünk oda nem lehetett volna az nap gyalog közlekedni. Az ebédnél két felköszöntést mondattak, az egyiket Borsay László a másikat Ballo. Borsay toasztjában kifejté, hogy a zsidó nép elbukott, mivel csak egy Mózes volt neki adva, a magyar nép meglábolta a veszélyeket, mivel több Mózese volt.

Anyám egy két hét óta – hála Istennek! – már egészen jól van. Remélem Kedves barátom, hogy hasonló jó hírrel fog legközelebbi levelében megörvendeztetni: Az itteni életem, mint a mult esztendőben, úgy most is a lehető legegyformább. Sok időm marad Ibn Challikanra, aethiop Chrest~~o~~mathiám-ra s a mandaei dialectus tanulmányozására, még sokkal több, mint a mennyit szeretnék. Ezelőtt vagy két héttel írtam prof. Pálfynak, őtet megkérve, hogy tudatná velem Dora d'Istriáról írt biographiája megjelenése idejét s a lapczímet melybe azt kiszándékozik adni. Kívánt válasz helyett azt írja nekem: Hogy mikor írandom meg Dora d'

Kriza életrajzát, azt magam sem tudom, mivel mindenféle munka jött a nyakamra „melyet nem lehet félre tenni." Azt gondolom, hogy Pálfynak, miután nékem megigérte, hogy az életrajzot elkészíti egyik fő fő munkájának ennek kellett volna tenni, „melyet nem lehet félre tenni." Miután már benne csalódtunk s biographia valószinüleg nem lesz, legalább díszessük a népköltészeti mutatványok-kal. Kérni fogom kedves barátomat könyvárusát Pesten megmondani, hogy a Kriza „vad rózsát" gyüjteményét ~~rögtön~~ s „Ungarische Märchen und Sagen." Aus der Erdélyischen Sammlung übersetzt von G. Stier ide nékem elküldje, az elöbbenit rögtön, a másikat pedig ha Érnél

nem volna, utólagosan küldje el.

Továbbá kérni fogom, kedves barátom, az általunk ki-választott ~~számok~~ darabok számát is megírni nekem; az én jegyzetem elveszett. Végezetül kérni fogom azon kiválasztott darabok alakjáról tett jegyzeteit is megküldeni nekem. Nem képzelheti, hogy milyen súlyt fog levenni rólam, ha mind ezek birtokába helyezett. Most

Ottilia nem mutat nagy kedvet a fordításokhoz, de reménylem, hogy megjön kedve hozzá. Ez legrosszabb esetben magam fogok hozzá a fordításokhoz. Bocsásson meg nekem, kedves barátom, ezen alkalmatlanságért. Kerülni fogom a jövőben az ilyet. Isten önnel!

igaz barátja
Kuun Géza

Sz. Németi, Oct. 10ikén 1864.

Kedves barátom!

Nagyon köszönöm a „Vad rózsákat". Már kezemhez vettem a könyvet. – Oct. 7ik óta többen vagyunk itt mint a rendes szám, u. i. Rhédey Lajosné s testvérei a Kozma leányok is megérkeztek. Az itlét mindazonáltal legalább reám nézve s én különösen csak azt tudhatom, a mi engemet illet, nem vált kellemessé. Egy kis részben a tartós rosz idő is hozzájárul ezen kellemetlen hangulathoz. Anyám, hála Istennek, ugyan egészen jól érzi magát, de Josikáné mindég beteg, ritka nap hagyja el ágyát, a jövőt keresztüllathatlan homály különiti el a jelentől, a három

ujonnan érkezett vendég mint egy élő légmérőt tart előttem, melyből megláthatom s pontosan kiszámíthatom, mily nyomot légkör az, melyet mindennap szívok. Még ez a tertium comparationis hiányzott s már most ez is megvan. — Télfy újból írt nekem s tudomásomra hozza, hogy a „Magyar Újságban" jelent meg két czikk Dora d'Istriáról s hogy azokat Schwarcz Gyula legközelebb elfogja ~~hozzám~~ ~~megadva~~ küldeni ide. Mind eddig nem kaptam meg s már három levelemet hagyta válaszatlanul Schwarcz. Nem azt restelem a dologban, hogy mit fog Dora d'Istria rólam gondolni, mert az reám nézve tökéletesen

közönbös, hanem, hogy mintet egyátaljában tulságosan kisérletnek fog tartani, attól félek. Nagyon szerettem volna legalább a biographiát neki elküldeni, hogy meglássa, hogy gondolunk reá. A forditást ennek úgy is aligha küldhetem, Wolff Ottiliának nincsen kedve hozzá én magam pedig jól érzem, hogy még Kertbenyt se közelíthetném meg fordítás dolgában. Mult nyárban vettem Dora d'Istria levelét Sveciából, e levelet nagyon érdekesnek tartom. A többi közt egy pár új szó is fordul elő benne, a melyeket aligha nem ő gyártotta. Így is a többi közt: J'avais lu dans les

journaux que le livre de M. Vámbéry ne tarderait pas à paraître. Je me réjouis de voir cette nouvelle confirmée par votre lettre. Dans un temps où l'histoire des races a fait de si grands progrès, il devient essentiel, que les annales, les langues et la littérature des Finno-Mongols (ezer mi volnánk!) soient étudiées avec le plus grand soin. La branche finnoise, qui de la Finlande aux rives du Danube occupe une place si considérable dans l'Europe orientale, mérite surtout d'appeler l'attention des ethnologues et des philologues. Quand on a eu comme moi l'occasion de visiter les

contrées qu'elle occupe, on sait que les tradition sont bien loin de mériter l'oubli dans lequel elles sont restées. Les Finlandais ont des chants et des légendes qui offrent un véritable intérêt. Mais les Pantentons d'un côté et les Panslaves d'un autre aîment que l'attention se porte exclusivement sur qui les regarde. Quant aux Panlatins, ils ne semblent pas aussi pressés d'occuper la scène où s'agitent actuellement tant de prétentions et de passions. Et Panlatin et Pantenton n'ont même encore pas baillonné.—

Reménylem, hogy Schwarcz a „Magyar Ujság" két számát mielőbb elküldi s akkor legalább azokat küldhetem el. A fordításokat valószínűleg csak akkor küldhetem el, ha megint Pesten leszek. A formára tartozó jegyzeteket azonban, én úgy gondolom, hogy még a követség előtt elküldhetem, hogy Dora d'Istria minden előtanulmányon tul legyen, mikorra a követséget veszi. Ezért kérem kedves barátom, legközelebbi levelében nékem hogy ha csak röviden is megírni a mit az általunk kiszemelt darabokról alári~~[illegible]~~tart, hogy azt még a követséget

előtt eltölthessem. Ha barátom a Stier munkáját meg nem rendelte volna még, legjobb lesz meg se rendelni, mivel Dora d'Istria, mint mult levelében írá, személyesen ismeri Stiert: Le savant, avec lequel j'ai des relations — úgy írja —, m'a envoyé la traduction d'un ancien poème magyar. Vajjon melyik lehet az? — Nagyon sajnálom, hogy most nem lehetek Pesten, vagy legalább Budán. Még Budán is, ha hetenként csak egyszer láthatnám barátomat, a hét többi napját béketűrelemmel elszenvedném. Ámde míg ez Novemberig meg nem történhetik.

Hogy November után mit fogok tenni, azt nem tudom. Legközelebbi levelét örömmel várva várja

igaz barátja

Kuun Géza.

89.

Pest, Januárius 4-ikén 1868.

Kedves barátom!

Hogyan irjam le azt az érzést, melyet leveled olvasása közt tapasztaltam?! Sokféle hasonlatosság jut esembe, de egyik se kimerítő. A ki az erdőt homályában utját vesztette, hasonlót érezhet, ha váratlanul ösvényre talál. Azt mondod, hogy volt valami haszna, előttem oly cserélynek látszó munkásságomnak, a mult évben. A haszon az, hogy helyes téssel találtam, és ez drága megbecsülhetetlen haszon előttem. Lásd barátom! nem sok az, a mit tehetek,

körülményeim kedvetlenek, oly sokszor
van méltó okom rossz kedvre, honnan
vegyem az erőt, melyet minden munka
megkíván? A valódi erő" helyett, mely
az egészséges test és léleknek természetes
tehetsége, az akaratnak megfeszített
energiájával kell, hogy béérjem. Most
is kedves barátom! mily volt az a
decemberi hónap, mely a múlt évet
bezárta! az óta, hogy megint Pesten
vagyok, bátyám betegségénél egyébb bé-
-nyomást nem éreztem, - hiszen úgy
volna a dolog rendje, hogy a
jó és rossz felváltva jöjjön. Január

Bején egy anyámtól vett telegramm, melyben érkezését jelenti (7-ikére tűzte elindulását), volt az első jó benyomás, egy hosszúnak tetsző hónap után. A bátyám egészsége tegnap előtt óta valami keveset javult, ha éjjeleit álmatlanul is tölti el, legalább fájdalmai szüntek két nap óta, - Argenti szorgalmason látogatja s tegnap meg volt elégedve a haladással.

Fogadd kedves barátom! legjobb kívánataimat a már beállott új évhez, nemes szíved vágyai teljesüljenek mind. A muzsák nyájas társaságában gyorsan fog telni időd s

nem hiszem, hogy sokat jusson eszedbe Pest. A Fogasai felolvasását – mint talán a lapokban is olvastad – Budenz, Hunfalvy és Toldy szaktársai fölébe. Nem szükségesnek mondanom, hogy a fölbe szakítás hevessége ejtett nekem. A mongol nyelv tanulására szánt fáradság jobb jutalmat érdemelne. A mit F. mondott a mongol nyelvről, nagyon érdekes és ha való, nagyon fontos, t. i. azt mondotta: hogy a mongol nyelv ragjai még külön élettel birnak, a nyelv érzi értelmöket stb. Egy nyelv-psychologiai munka jelent meg közelebbről mely a különböző nyelvek gondolkozásmódját

elemeri. Három féle sajátságot
lát a gondolkodásmodban: 1, az
általolanyositást 2, a
megkülönböztetést 3, az
összeresést. Ahon nép,
mely az első tulajdonnal
bir, rendszeretet alkot,
ezerben tünik ki; a másik
tulajdonnal biró nép a
részletekben erős; a harmadik
kedveli a dogmatismust,
philosophiai speculatiot
stb. E három tulajdon-

ság melyikével bír nagyobb mértékben a magyar nép? Én e kérdésre nem tudtam magamnak elegendőleg megfelelni, pedig érdekes lévén s minket közelről illet. – Vámbéry tanítványa Bálinth ki most hozzám jár, hogy a török nyelvben gyakoroljam magamat vele, hajlandó Fogarasi ajánlatát elfogadni s Kásánba

menni, – talán Augustusban fog elindulni. Vámbéryt már rég óta nem láttam, – majd nem két hét óta katarusban lévén, nem mehettem hozzá, pedig szeretném tudni, ha már ~~elküldött e~~ minden nála lévő előfizetési pénzeket visszaküldötte e? Isten áldjon kedves barátom!

Igaz barátod
Kuungya.

Reménylem hogy mi hamarább fogsz tőlem levelet venni.

Pest, Februarius 1ső jén 1868.

Kedves Barátom!

Isten kimondhatlan kegyelméből anyám és testvérem minden baj nélkül ide szerencsésen megérkezhettek. Dévárol éjszaka indultak meg, s Lugosra dél felé érkeztek meg, hol egy napot pihenvén, folytatólag Temesvárra mentek s onnét korán reggel indulván estve Pestre érkeztek. Ez hosszu és fáradságos ut volt. – Mind e honap végéig nyugtalanul vártam érkezésedet, fájdalom nem valosult.

Mi hónap után fogunk Désre menni. Anyám itt nem talált szállást, Décsből azonban írták hogy ott több kis szállást találhat, a melyek közt választani lehet. Én magam Dés vidékéhez nem különösen vonzódom, de nem akarok megint elválni családtól, s amúgy is a lakóhelyzet változtatásával még eddig elé szeretem. Ha Dolgunkba mész jövel vagy menet nem érinthednéd Désiet? nagyon

szeretném megint, ha bár a legrövidebb
időt is velem eltölthetném. Én Pécs-
ben több rendbéli munkán szeretnék
dolgozhatni. Már megint régóta,
hogy nem írtam semmit. Az
egyik célba vett munka: a
románnyelvek — dialectusok —
tájszólások. Nem kis nehézséggel
jár e tárgy körül tájékozva lenni.
Különösen nehéz azon okok nyomozni,
melyek úgy a románnyelvekben, mint
a dialectusokban "elváltozások"
előhozták. A clima bizonyosan
változtat a lejtésen, de mily

változás ez, ezt nehéz kimutatni. Szépen hangzó általánosságokkal nem mozdítjuk elé a kérdéses ügyet. Ily általánosságok csak beható tanulmányozás után válhatnak hasznosszá. Érdekes volna egy physiologus-nak, ki egyjárást nyelvész is volna az eskimo nyelv kimondását a hottentotékéhoz hasonlítani. Ez egy alkalmatos eszköz volna a clima befolyásának megismerésére. A mint Bécsben leszek, tudósítani foglak.

Atlaszra fogok írni. Isten áldjon kedves barátom! igaz barátod

Kuun Géza.

Bécs, Febr. 23^{ik}án 1868.

Kedves barátom!

Ne hogy levelem késön érkezzék Pármába, sietek postára tenni. Ma reggel volt nálam Kemény Gábor, hogy becses leveledet átadja nekem. Nagy volt örömöm Bolognából vehetni tudositást rólad. Fájdalom, hogy mind azt el nem érhetted, a mit a bolognai könyvtártól reményeltél. Legalább eloszlik a titokszerü fátyol, a melyen át török irodalmi kincseket véltünk látni. Leveledből látom, hogy arab kéziratokban gazdag e régi könyvtár. Hát vajjon

Padua mit rejt még? Az érdekes bibliotheca naniana már a velenczei marcianaban egyesült Petrarca könyveivel. Padua veszített, Velencze sokat nyert vele. Jól teszed, hogy Velenczébe is töltösz időt, bárcsak én is ott lehetnék veled! A Lunaban talán Dorcsay Gáborral fogsz találkozni, farsang végéig szándékozott Velenczében maradni; köszöntsd legmelegebben nevemben. Kemény Kálmán, neje és sógornője is Velenczébe készülnek huszonnyolczadikán indulnak innét,

őt is a Lunaba fognak zárni. El ne mulaszd velők megismerkedni ha találkoznátok, nagyon derék és kedves család. Méltán dicséred az olaszok szives készségét, ez egy szép nemzeti sajátság bennök, kár volna ha e nyomorult jelen még ettől is kirabolná őket. Örvendetes fejlődésnek – úgy gondolom – kevés jelét láthattad Olasz-országban. Pártszenvedély dulja fel a szép Italiát, az embereket elhanyagolják, szebb tűn kötelességüknél a rendből kirohanni a zivatarba!

Ezen tükörbe kellene hosszasan néznünk. Olaszországot azonban legalább egy négy hatja s tenger veszi körül s éjszakról az Alpesek határai. – Nem képzelheted mennyire örvendek annak, hogy Dél felé veszed haza felé vezető utadat. Siessél kedves barátom ide megtérni. Én magam se fogok sokáig itt maradni, Pestre szándékozom vissza a jövő hónap elején. Anyám és testvérem Apriliig maradnak itt. Mi a Kohlmarkton lakunk Hôtel Schipsler"-ben. Isten "veled! igaz barátod

Kuun Géza.

Pest, Majus 29-ér-én 1868.

Kedves barátom!

Én magam is nem képzelhetek átirási rendszeredénél egyszerűbbet és találóbbat csak olyan betűkre nézve, melyek törökül így, arabul úgy ejtetnek, szeretném hogy a kettős kiejtés szerint kétféle legyen a megjelelés. Rendszerünk nem lévén graphicus, hanem phoneticus, tehát olyan, mely nem a betű külsejét, alakját, hanem kiejtését igyekezik lehetőleg hiven hangrónvá tenni, s ezen fejül az új és régi arab nyelv bironyos hangok

kiejtésében egyformán különbözvén a töröktől, sőt talán az újabb kiejtés a réginél még jobban különbözvén ettől s végül az arab alphabetum mindenek előtt arab illetőség levén: úgy gondolom, hogy az arab és törökben különböző kiejtéssel bíró betűknek különböző megjeleléséről gondoskodnunk kell. Ilyen betű azomban mind össze is csak **három** van, u. m. ث, ظ és ض; ث nek régi és újabb kimondása a görög ϑ nek, ángol th-nek felelnek meg*), nem lehetne

---

*) t nek vagy sz nek csak némely syriai és aegyptomi faluban hangzik.

é e ث betűt a magyarban th-val írni? A mi ض illeti, ezt úgy az új, mint a régi arab kimondás hathatós d-nek ejti, nem lehetne ezért ḍ-vel írni?, miután a hatályos z (ظ) ẓ-vel írjuk. A harmadik betű ط, mely úgy a régi, mint új arab kimondásban hatályos t, ezért is talán ṭ-vel lehetne írni. Már csak azért is tekintetbe veendő a három felszámlált betűnél az arab kiejtés, mert ث és ض török szóban elő se fordul. A többi betű átírására nézve tökéletesen megegyeznek nézeteink.

Azt hiszem, hogy ö mellé tegyük
hozzá { l. sz / a. th }, ✡ b mellé
{ l. th / a. t }, ȷ mellé { l. ž / a. ď }
Az egész táblarészt úgy gondolom,
legjobb lesz ha valamennyi fűző-
-tűnk táblájára fog állni. - Igye-
-kezni fogok addig itt maradni,
a míg el nem jönnél. Nagy
megnyugtatásomra szolgálna, ha
„gnási ne bene gesta" mehetnél
el innét, azon megnyugtató tudattal
hogy első fűzetünk sorsa nem
kétségés többé. Isten áldjon
Kedves barátom! A közeli viszont-
-látás reményében egy barátod
Kemalyás

(80)

83.

N. Benedek, Jul. 10-én 1868.

Kedves barátom!

Végre valahára megérkeztem Erdélynek éjen egyikébe általam nem ismert vidékébe, melyben nagynéném gf. Kornisné családjával lakik. Pestről egész Kolozsvárig Szamosújvári képviselőtársaimmal s leányaival utaztam, ki épen oly kedves, mint a milyen comis. Cregléden Török ismerősökkel találkoztam. Váradon két postakocsiba raktattunk, a 1ét "ülésbe" a szamosújvári követ s leánya, a negy "ülésbe" én, egy doctor s két kereskedő. Hogy az ilyen utazás milyen, azt te magad legjobban tudod tapasztalásból.

Kolozsvárott nagybátyámhoz szállottam, kinek házában igen csinos négy szobája van; a többi szobát kiadta. Nappali szobájában gazdag régi fegyvertára s különböző arany és ezüst régiségei állanak egy régi nagy faliszekrényben üveg alatt, úgy itt mint többi szobájában nagy kasztenékben állanak ottani könyvei, sokkal több mint Némethiben. Kolozsvárott jól eltelt az a pár nap, melyeket ott töltöttem. A délelőtteket többnyire Szabó Károly társaságában töltöttem el, kit nagyon megszerettem; bámultam, hogy mily kitűnően ismeri mind azt,

ki a magyar irodalomra s történetre
tartozik. Egyszer Brassaival is találkoztam az e. museum olvasó szobájában,
ott ismételtem meg vele, a mondattant
s a tibeti nyelvet dicsérte s azt mondta
hogy ha a tibeti nyelvet ismerné Hunfalvy
akkor nem szólna oly lenézőleg a
mondattanról, mert a tibeti nyelvben
csakugyan a mondat, s nem a szó az individuum. Szánandó csalódás! Az erdély.
m. azon török levelek kivételével
melyeket már ismersz, csak még egy persa
igen szépen írott kézirata van. A ref.
Collegium Teleki kéziratait is megnéztem,
ezek legtöbbnyire szótárakból állanak

s

melyeket Rosnyai birt s hozott magával. Két régibb orientalistánk rövid életírását fogom az e. muzeum-ban tett jegyzeteim nyomán megírni s munkáikat, részben kéziratokat megismertetni, e munkák most nálam vannak. Szamosújvárott Lukácsit megfogom látogatni s megfogom kérni, hogy önmaga forrásokból dolgozott magyar ős históriájának mutatványát folyóiratunk számára nekünk Pestre küldje vagy nékem átadja. Levelemhez mellékelve küldöm Gyulaianus Filep emlékezetét a két Gyulaynak gondolkodnak. Kérlek kedves barátom, közöld e jegyzetet mit érdemesnek látszik. Legközelebbi leveledet írd Désre poste restante!

Isten veled kedves barátom! igaz barátod Kunos Ig.

Jegyz. Az a Nobilis Philippus Cyulanus Tan„
nonius, a kinek mint kedves tanítványának aján„
lotta Philippus Beroaldus bolognai tanár Com„
mentarii quaestionum Fusculanarum czimü„
velencében 1499-ben nyomtatott munkáját,
nem más mint Csulai Filep, ki késöbb
egri prépost és pécsi püspök lett, s ~~mint~~ 1526-
ban esett el Mohácsnál.

Ezt irja Philippus Beroaldus ezen Csulai csa„
ládról: „in praesentia tres fratres sui Ladislaus
Georgius, Nicolaus praefecturis militaribus de„
corati, inter quos Georgius, quem morem nomi„
nitans, cumprimis eniteſcit, comitate affabilis, libe
ralitate munificus, bellica virtute praepollens, et ob„
id maximo pannonigrum regi pericundus. Cui cum
bellum continenter gerat adverſus turcas truculen„
tos, cum ducatu bellico exornatum veluti obicem
oppoſuit procellae efferatarum gentium ſuffrenandae
atque ferociae retundendae."

Ez az itt emlitett György nem más mint Csu
lai Maré György, ki 1492-ben szörényi bán, késöbb
macsói bán s belgrádi főkapitány volt, s mint ilyen
vett

vett részt az 1505-diki rákosmezei országgyülésen. — Lásd: Budai Ferd. Tört. Lex. és Nagy János M. Orv. családai a Móré név alatt.

Cyulanus = Csulanus = Csulai.

A Móré család, mely Csulai és Dadai előnevet viselt, a XVI-dik században kihalt.

Létezik Hunyad vármegyében még most is Csulai Csulay család, mely a Kis Csula falut és több helységet 1447-ben kapta Hunyadi Jánostól. — Ebből való volt Csulay György I. Rákóczi György udvari papja.

Eddig Szabó Károly közleménye.

Bervaldus eren comm. Kolozsvárt két példányban létezik, az egyik a Nagy Bányai itteni Kitűnően rendezett Gardrg könyvtárában van a másik az erdélyi museum theeájában található.

Szádeczky József könyvével készült.

Dervaldus ajánló epistolájában
Philippus Gyulanust igen megdicséri
mint a ki „iam sexquiannum
in meo contubernio mecum degis:
quo toto tempore, nulla per in-
curiam dies transmissa est: quin
aut ipse tecum aliquid musitaveris:
aut ex me quippiam audiveris digni
auditu: dignumq; memoratu. Továbbá
azt mondja erről Filepről: non
condiscipulorum sodalitates: non
illicibiles voluptates transversum
trudere potuerūt a cultura litterarum:
sine quibus cultus omnis est inscultus
et vita vix vitalis. Non fecisti
quor compluscule scholasticorum; qui
ad nos prout barbari veniunt.

Ita barbari in patriam revertuntur:
rigidi prorsus et indolatisles:
quos nulla scobina eliman: nulla
ascia possis expolire. Tehát
Cyulanus levételt tett, s "rajta
fogott a „latinitatis dolatorium".
Úgy látszik, hogy a Bolognai egye-
temen s a többi olasz egyetemen
is egyik fő fontosságú pont, melyre
a figyelem fordult, a tiszta latin
előadása volt. Kérlek kedves
barátom minden esetet így körüld
a hol Eöleni jókat látod. et
nagybátyám nagy gonddal, ügyszeretettel
tudományszal összeállított itteni
gyüjteményei és könyvtára nagyon
megérdemlik, hogy megemlitessenek.

Dédácson, Aug. 27ik én 1868.

Kedves barátom!

Megint attól kell tartanom, hogy mult levelem utját tévéstette, s azt a mi belőle megmenthető, e jelen levelemben mentem meg. Luráczi megigérte, hogy fűreleink számára irni fog, ugy láttam, hogy az öreg L. a keleti történelemben, földrajzban, irodalomban igen nagy jártassággal bir; munkája, melyben a magyar ős történelmet tárgyalja, mindenesetre

igen érdekes lesz, vajha napvilágot látna! A magyarok L. szerint az örmény kútforrásokban Kus, Kuz név alatt szerepelnek, e név élénken emlékeztet a kusitákra melyek, mint Sax Károly megmutatta, ős időkben Azsianak igen nagy területét tarták. Valószínűleg te is megkaptad a Z. d. d. M. G. XX^ik^ kötetének két első füzetét, s ebben talán már olvastad is Sax érdekes czikkét, kérlek írd meg nekem mint tetszett ez értekezés. – Folyó-

iratunk miben áll? nagyon kívánnám,
hogy legalább az első fűrés mi hamarább
megjelenhetnék. Telik az idő, és
minden forró vágy s egyesek hiába-
való igyekezete mellett, mind eddig
kevés örvendetes történt a nyelvt.
és Kelet ismeretének terén. E
fűrésektől várom én az erre a
téren történt mulasztásoknak
helyreigazítását. Mult levelemben
egy török mondat megfejtését kértem,
e mondatot utólagosan megértettem.
Most is közlek egy mondatot,
mely a multkorinál sokkal nehezebb,

S mely igen könnyen megtörtén-
-hetik, nyomtatásbéli hibát foglal
magában. Még Halvetől tanultam,
azt a mit nem értünk, nem mind-
-járt nyomtatásbéli hibának vélni,
hanem a „crux grammaticorum“ ot
türelmesen vállunkra venni: így
tettem én is. A mondat követező:

Stb. كا بلرسكز اوقوناز يوحن اوچ باشدة

Én e mondatot így fordítanám: „erről
magatoknak tudomást szerezhettek, János
(evangelista) elolvastatván, a harmadik
fejezetben áll, hogy“. A harmadik só
talán az اوقومق „tanulás“ részesülője
cum suffixo tertiae personae ـى, يوحن
? ! = János. Kéler Kedves barátom e
„crux gramm.“ tól megszabaditani. Igaz
barátod Kunalpja.

Marosvásárhelyi, Sept. 13-án
1865.

Kedves barátom!

Nem tudom ha e levelem még Halason fog é találni. Fogadd szives köszönetemet igéretedért a secundogenitusáról illetőleg ügyetlenképen levelemre még az esetben sem fog hátramaradást szenvedni, ha netalán egyegy levelünk el is veszne. Kedves soraidnak gyors megpillantása, még mielőtt tartalmokat megértettem volna, más vigasztal és enyhitőleg hat reám. Azon vidéktől, melyben a mi elmúlt kellemetes emlék, a mi eljövendő legszebb remény, mind távolabb veret

utam, és a te leveleid mind több
és több hiányt pótolnak. – Folyó-
-iratunknak a sors kedvezőtlennek
Látszik, vajjha e felhő, mely eddig
Kiséte, elosztanék felette! tegyük
meg kedves barátom! ereszte mind azt
mit érdeke kíván, mit viszonyaink
megengednek. Vajjha legalább az
első szám mielőbb megjelenhetnék,
életrevalóságát igazában csak
akkor vehetnék észre, a többi
kö[illegible]ernék. Most legsürségesebb
a kelletre való pillantás, a
pillantás nem is elég, foglalkozás

kell; egyátaljában a tudomány érdekét
erős kézzel (kell hogy) emeljük, a ma még a
mienk, s az idő" int. Nem hiszem,
hogy magyar és erdély országban a
tudománynak a mostaninál kedvezőbb
lenebb idő" járt volna; mint most,
úgy régebben is volt könyv, de
a könyvből még válhatik érdekelség,
ami de most a (kéziratok mellett ott
folyik a felületesség iszapos vonda
patakja. Miért folytassam e szomorú
kép ecsetelését? csak egyet jegyzek
meg, s ezt is velem együtt jól tudod,
s ez közelebb: a tudománnyal

való komoly foglalkozás, a vallás
és a romlatlan erkölcsi érzés azon
három tényező, mely nemzetet képes
még a legnagyobb elnyomatás idejében
is egy jobb jövő elé vezetni. Nincs
anyagi jólét és önkormányzat,
mely e három tényező összeműködésé-
-vel versenyezhetnék. Legyen a
mi folyóiratunk legalább egy irányban
példát mutató. Olvasóid e azon
munkát, mely nem rég jelent meg,
„Magyarország jövője Kelelen" cím alatt?
Nem égető kérdés é egy ilyen munka
téves tételei ellen egy kéletet ismerő

folyóirat? Nem lehet megengednünk
hogy a félszeg felületesség napfényes
helyen sütkérezzék, míg a valódi
tudomány erdők sötét homályában bolyong.
a Z. d. D. m. G. egy pár észrevételét
folyóiratunk második számában szivesen
fogom megismertetni, csak az első láthatna
már napvilágot. Csudálkozom Gyárfáson,
hogy neki Sax cikke nem tetszett,
Sax szerint az altaji népek Kusiták
ez az eredmény Gyárfást kielégíthetné;
merész cikk valójában, de igen
sok éles észről tanuskodik s mély

tudományt mutat. A Chaldaeumról egyszer ellenkezőjét mondja sok annak, mit Fürst mondott, sok szerint a Chaldaeum nem semitái, hanem aegyptomiai, a babyloni cultura közben aegyptoni; ez az a pont, melyet nehezen hiszek bebizonyíthatónak.

Kivis ügyelésért az általam idézett török mondatot illetőleg köszönöm. Dietrici chrestomathiájának olvasását bevégeztem, a legnehezebb volt a végső" darab I. egy Cátom jellemző" a török hivatalos nyelvre vonatkozólag, a két lapra terjedő olmány végén

áll az egyedüli verbum finitum, mely e darabban előfordul, nagyon szépen tudni jól értettem s a végsorokat, melyek következők:

طرق اشرف حضرت ملوكانه

ايچون جهاندن دعوات خيريه استجلابنه

اعتنا ومبادرت ايلمسى خصوصلرى كندوسنه

بالاطراف تفهيم وتأكيد قلنمشدر a két

Lapon ezen egy در-nél több verbum finitum nincsen; az én fordításom következő: „A fejedelemhez intézett minden oldalról (جهاندن) jövő gratulatiók összeszedése (illetőleg a reáfordított gond اعتنا) s ezeknek stafeta utján való tudósítása speciális hivatala (خصوصلرى كندوسنه) a tartományokban megerősíttetik és kihirdette-

tik." Szerintem az ايلمسي és a többi hasonló infinitivus melyek az okmányon végig vonulnak mind azon végső (vide شعر فلنو) تعيير وتأكيد zárszóval függnek össze. Kérlek kedves barátom! nyugtass meg e részt.

Továbbá kérdezem ezen mondatot: „Megválasztaték királynak" hogy fordítsam dativussal é mint a magyar vagy pedig másképpen? Végül „megtetszé királynak" vagy „megtetszé hadverésnek" hogy fordítandó: úgy é mint a magyarban (tehát dativussal) vagy pedig mint az arabban (és a latinban) cum duplici accusativo? Reménylem, hogy mielőbb

mindég nem lehet tudni hogy mikor adják át a vasutat a közforgalomnak! Bátyám egész Dédácsig már vasuton jött, anyám és apám is vasuton érkeztek meg. Vajjha te is ide lejöhettél volna ez még gondolatnak is igen fényes. Isten áldjon kedves barátom!

igaz barátod
Kemény

vehetni fogom becses válaszodat. – Itt a napok nagyon szomorúan és egyformán telnek, budai látásom mint egy fénykorszak tetszi nekem. Dédácsi létem alatt anyámnál több héten át, még egy hónapnál is hosszabb ideig nagy szemgyuladása illetőleg szemgolyó gyuladása volt,

e nem baj hála Istennek!
most már javulóban van.
Anyám, Apám és nővérem
ugyszinte Wesselék még
mind Délácson vannak,
csak én vagyok a bátyám-
nál Némethiben. Itt Né-
methiben és pedig a
~~meg~~ mi reánk nézve a
legrosszabb az udvarban
skarlát uralkodik egy
gyermek már meghalt,

a prefectus leánya benne
van, s a gazdatiszt úgy
látszik megfogja kapni, ma
már torokfájásról panaszkodi
Ért jöjjön az ember faluba!
Alig várom az az órát
ha élhetem, hogy innen
elmehessek, s megint
Budapesten lehessek, ez
vasuton a ~~vag~~ a vonatok
sűrűen járnak, de még

Maros Némethi, Oct. 9én 1868.

Kedves barátom!

Mult levelednek tartalmával legjobb reményeket ébresztettél bennem folyóiratunk mi előbb~~i~~ megjelenése iránt. Légy oly szives az én két czikkem correcturáját magadra vállalni, te azt ott sokkal jobban megteheted, mint én itt, reménylem, hogy e rövid correctura néked nem fog alkalmatlanságot okozni. Itt Némethiben csendesen morzsoljuk le a napokat egymásután, némi változatosságot nyujtott a mult hó huszonhetedik napja, melyen szarvasmarhákat, termesényeket és női munkákat állitott ki némethi férfi és nő lakossága. Tavaj a

templomszentelés után való első vasárnapon tartatott meg a legelső kiállítás, mely évenként fog ismételtetni. Az összes kiállítók a kastély előtt ebédeltek egy hosszu asztal körül s ebéd végeztével egy itteni oláh talán egy félóránál is tovább tartott beszédben a kiállítás célja felett elmélkedett s mint apjától hallám, azt helyesen tárgyolta. Beszéd után zene és tánczkövetkezett. Mennyivel édelkedettebb volna mind ez, ha az itteni nép magyar lenne! – A nar, ner és vá, vé felett itt jegyzéseidet nagy érdekkel olvastam; a török egy kis átom, hogy a tenni ige constructiója-

ban eltér a magyartól, ezt gyanitatja velem az ilyen mondat, mint: انى اولو رهبان ايلدز „ötet a barátok fejévé tették". Ebben a mondatban azon személy, melyet valamivé teszünk accusatiusban áll, s az a mi-vé teszük nominatiusban jön elő. A latin censeo ige constructioja nem olyan a törökben, mint a magyarban, p.o. ben onu ingliz zann ettim, „én ötet ángolnak tartottam". Hát a tanitás igéje, hogy construaltatik a latinban ez az ige is két acc. kiván, a törökben ezt mondják: آدمى علم تعليم ايلمك „az embert tudományra tanitani". De hát az اوكرتمك hogy construaltatik? Az اوكرتمك construc-

-tióját (p. o. ötet királylyá választatták) sé tudom, pedig öt kezemnél lévő török gramm.ban kerestem. Továbbá a hol két genitivus fordul elő, hová kell tenni az ڭ ragot, csak az utóbbi genitivus után é vagy pedig mind a két genitivus után? (p. o. atyám barátjának fija) Én ugy gondolom, hogy elég azt egyszer tenni az utóbbi genitivus után, tehát ابم دوستنڭ اوغلى. Megemlékezvén arról, hogy minden nyelvtanulás kezdetén az ilyen és hasonló kérdések megoldása mennyi bajjal jár, nem fogod rosz néven venni tőlem, ha megoldásokat miután másutt hijában kerestem, egyenesen tőled várom. Abban hibáját

el a nyelvtanok és szótárok, hogy az
igék constructióját nem meríték ki
elegendőkép. Ha valaha török-magyar gramm. és szótárunk lesz,
reménylem, hogy e hibában nem fog
idegen társaival osztozni. – Én
jelenleg rendes foglalatosságaim mellett
hozzá fogtam a XVII. sz. három
hírneves magyar orientalistájának
biographiájához, hogy e munkához
oly lelkesedéssel fogtam hozzá, melyet
ez utóbbi években csak ritkán
éreztem, nem szükséges mondanom.
Felhő magasságban szállanak
gondolataim s oly határtalanok
mint a felhők s félek tőle, hogy
nagyon kevés lesz az, mit k

gondolattartalomból írásba foglalhatok. E biográphiát még a legjobb esetben se nyujthatom hosszura, mert kevés adat állott rendelkezésemre, pedig nem csak nyomtatványokból hanem kéziratokból is dolgoztam. – E levelemet azért küldöm Halasra, mert nem tudom Pesten szállásodat, azt gondolom, hogy megint az Hôtel National-ba szálltál, de nem vagyok bizonyos benne. Kérlek, írd meg pesti szállásodat. Isten áldjon kedves barátom! Igaz barátod

Kuna Géza.

– Maros Némethi, Oct. 24-én 1864.

Kedves barátom!

Mult levelemet, mely ugy látom, hogy a Dévai postánál esett áldozatul, a jelenlegi követi, ezt is mint az elöttenit Halasra czimezem, gyanitván, de bizonyosság-gal nem tudván Pesti lakásodat (azt gyanitom hogy most is az Hôtel Nationalban lakol). E sorokat levélnek nevezem, pedig jól tudom, hogy mily távol esnek tőle. A mi bennem nyugszik, az nem levélnek való tartalom, az arra való, hogy magamat kisírjam vele a múló órák minden percében. A közeledő télnek puha utat készit a szél, elejébe sodorván az ezer meg ezer száraz levelet, ily

utat készít bennem is az enyészet
a mulandóságnak. Kérlek a mit
itt írtam, vedd úgy, mintha nem
írtam volna s válaszod ne érintse
e sorokat. Ha majd megint írsz
s valami tárgyat adsz kezembe,
igyekezni fogok új érdemet érteni
elmerülni abban, a mit írtál
s elfelejteni ha bár rövid időre is
saját magam valódi állapotját. –
Életről nem írhatok s mit
írjak mindennapi foglalatosságomról?
az többé nem kedvből történik,
nem történik a jövő reményében,

puszta vidék szállássá vált, melytől
se magamra se másra nézve egy-
-általjában semmit se várok, - nem
hogy várnék, de még inkább rosz
következésétől félek, az a mi
nem serkenthet, még visszariaszthat.
Újból ott vagyok a honnét menekedni
akartam s hogy újolag is oda vissza
ne térjek, legjobbnak látom e
sorokat befejezni s végső reményem
visszatértét válaszodtól várni.
Isten áldjon! igaz barátod kunmiljá

dolgom lesz tegedet megkeresni. Azon rémitő gondolat elől elzárom lelkemet hogy te megérkeztemkor már nem volnál Pesten. A mi folyóiratunk eldölt sorsát illeti, csak egy vigasztalást látok benne hogy, a mint te is írád, egy szállal kevesebb kötend az élethez. Nagyon szeretném ha Vámbéry meg az én megjöttöm előtt ~~[illegible]~~ ~~[illegible] Erdélybe elküldendő~~

Marosnémethi, nov. 19-én 1868.

Kedves barátom!

Megbocsáss, ha jelen levelem nagyon rövid lesz. ~~Jt~~ Jelenleg ketten vagyunk még, a bátyám és én, Anyám, Apám, testvérem tegnap mentek át Didácsra. Mi szombaton, az az holnap után akarunk innét elmenni és pedig legközelebb Didácsra, a hol

bátyám legalább két napig fog pihenni, mielőtt Pestre vasuton felutazhatnánk. A bátyám igen nagy betegséget állott ki, mely holnap lesz két hete, hogy erőt vett rajta, még most is nagyon gyengén van. Félek tőle, hogy szombaton még Dédácsra

se mehetünk, pedig itt lenni nagy feladat, – mint tudod csak az egy kisszoba fűthető, oda tettük a bátyám ágyát. Nem gondoltam hogy még annyi erőm legyen, hogy mind ezt kiálljam. — Kérlek Tedi barátom! írj még egyszer Dédácsra Déván át, talán még ott fog találni leveled, Pestre megérkezve első

azon néhány erdélyi pártolóinkat is tudatná pár sorban a történtek felett. Én azokat egy kettő kivételével csak úgy nem ismerem, mint ő. Ősszel Pestre megérkezve úgyhiszem nem lesz késő bár minemű dolog elintézésére. Reménylem, hogy teljesíteni fogja kérésemet. Isten áldja kedves barátom! Vámbérynek [illegible] e kérésemet ugyanazt elő, mint a

hogy legcélszerűbbnek látod.

(86)

Pest, február 28-án 1887-ben.

Kedves barátom!

Eddig elé ugyét nem írtam, mert mind azt hittem, hogy ha még tovább várok talán a bátyám felgyógyulása örömhírét írhatom meg. Ez mind eddig meg nem történhetvén, levelemet nem kívánom tovább írójához elhalasztani. A betegség folyvást tart s a mi változás van benne az az éjjelen át ezen nyugtalanság kisebb vagy nagyobb foka. A homoeopathiát felváltotta allopathia Argentit Korányi s ezzel legalább helyesebb diagnosist értünk el, – az előbbi orvos nem bírálott, az utóbbi legalább reményt ad. – Az és két

első könyvjét enyésző s ébredő remény
közt töltvén, nyelvészeti tanulmányomat
nem rég mogdithattam elé, mind
azon feltételek hijányoztak, melyek
kedvet és kitartást adhattak volna,
melyek az élet érzetét hatályosít-
ván, hasznosan való elfoglalását
kivánt dologgá tehették volna. Legjob-
ban szerettem volna a Csepregiek és
Kapossi életirását elkészíteni, azomban
a mondott akadályokhoz még egy
más akadály is jöttt, n. m. Csepregi
Fescher hires „Dissertatio de Keri
Kehlé" czimü munkájának meg nem
olvashatása. (munka se az egyetemi
se a museumi könyvtárban fel-

nem található, annál kevesebbé az Akademiaában. Azt hiszem, hogy e pedig régóta oly fontos munka egyedül a sárospataki collegium könyvtárában lenne feltalálható, mely régen gazdag Rohanban megjelent protestans theologusokból volt munkákban. Nagyon nagy szivességet tennél velem kedves Barátom! ha Sárospatakra irnál, felkérve hogy ott ismerőseid vennék, s e munka iránt kiváltt tennél. Én részemről Sárospatakon tehát te ismerek s az ottani Könyvtárnokat még nevét se tudom. Sárospatakról jut eszembe egy a Sárospatakari füzetek valamelyikében foglalt életirás, mely Ursi János életét

várolja. Igen érdekelt engemet e biographia. Vajha a három Csepregi életirásával én is már készen lehetnék!

Februar 29ik én.

Bátyám állapotja mind aggasztóbbá válik. Őt így látni valóban nehezen megindít-ható szivet is megindítana. Tegnap-előtt telegraphiroztunk apámnak Dédácsra, hogy jönne, ma estve fog megérkezni. Isten áldjon kedv barátom. őszinte igaz barátod Kuun Gya.

Pest, April 12-én, 1869.

Kedves barátom!

Fogadd, ha bár később mint szerettem volna köszönetemet szíves részvétedért. Életemnek már sok szomorú körülményei közt éreztem, mily vigasz rejlik barátságodban. Tudni, hogy van önzéstelen, mindig egyforma meleget árasztó barátság, erőt ád még a hátralevőket is elviselni. Hogy mit vesztettünk nagy bátyám halálában jól tudod, anyám egyedüli, az iránta való szeretetben soha nem hijányzó testvért, én a szeretet kiapadhatatlan forrását, én a legszebb erények utain haladó fenséges példa szemléletét.

Hogy mi fog ezentúl velünk történni
nem tudom, az eddigi előmenyek után
jót nem sejdítek. – Tegnap elől
jöttem meg Kolozsvárról, – hogy mi
véleményben vagyok törvényszékeinktől
s ügyvédeinkről, ugy hiszem, tudod.
Hogy most minden régi elfoglaltságom
elhagyjam, azt talán természetesnek
fogod találni. Bátyám halálával
eddigelé folytatott legalább a
nyugalom külsőnét magán kívül
élelem folyamát fel nem tett hagyni,
hogy ebben csak reám nézve
van kár, nem sütség bizonyítanom.
Az üresség érzetétől borzad az
emberi természet, addig míg

legszorosabb értelemben vett családom
él, még én is érzem, hogy élek,
nem mondom, hogy az üresség érzete
meghoditott. – Isten veled kedves
barátom! ~~Hogy~~ Úgy gondolom, hogy
pár nap mulva megint Erdélybe
kell mennem, – utaim sikre felette
kétes. Isten velünk! igaz barátod Kunalgyá.
Ha levelet írsz, címezd a Tigris
szállodába. Itten sokáig kell még
laknom, a míg holmimet Erdélybe
nem szállithatom.

úgy felügyelhet

Florence, April 19-én 1869.

Kedv barátom!

Egy pár sorral kívánlak tudósítani
befolyásomról. Anyámat mostanig
szándékoztam elkísérni, de ott első
levelemet megváltoztattam s magam is
tovább utaztam. Florence most
másodszor egészen másképp tetszik
nekem, mint először, illetőleg sokkal
kevesebbé. Az óta, hogy olaszország
fővárosa lett, megszűnt a régi
toscanai áthen lenni, a művészet,
irodalom, tudomány, erkölcs, vallás
jellét, ocsóság, levés adó mind
megszünter, s helyébe porosi
divatok, egy elégedetlen ország

parlamentje, a pásztor tűrelmet-
lensége, drágaság, nagy adó,
vallási körömy lejtés. A templomok
körül chiesa di Porta santa
temető" lett, megszűnt templom
lenni s temetővé vált! Lehet, hogy
e sorsba még más templom is
osztozik vele. Pár nap multva
Sperlaba megyek onnét ide
vissza s innét Velencébe, oda várom
Leveledet nem mondom válaszodat,
mert e pár sor választ nem érdemel.
Isten veled kedves barátom!
igaz barátod
Kemenyja.

Lugano, Junius 3-án 87.

Kedves barátom!

Florenczből Spezia-ba mentem
s e szépségéről méltán híresült
vált tengeröböl-pai napig
élvertem, itt történt Shelley
halála, itt égette el Byron a
holttestet, Aspremonte után
ide küldetett a megsebesült
Garibaldi, itt volt Venusnak
temploma, itt laktak a régi
Ligurok, kikről oly keveset
tud a történet, itt élt gróf
Platen Palmaria szigetén,

csalódások. A Libiai pusztán
áthaladó utas, maga a katonai
csalódásra hónaszokott benszülött
nem egyszer lát az égő homok
felületén forrást, kutat, ciszter-
-nát, égő" homokkal feléje tart
e látszatnak, hamvatló erejét
újból éri, mindig tovább, s
tovább csalja a virtualmat-
végre belátja csalódását, elő
nyert, reményt veszített. —
Florenczben Angelo de Gubor-
-natissal ismerkedtem meg,
ki meghivott magához Calcinaia-
-ba Pisa mellett. Feletle
érdekes volt a Calcinaiában

mely nevét a pálmáknak köszönni
s melyen most alig lát az
ember egy két pálmánál többet.
A „croce di Malta" című
„vendéglővel szemben egy hosszu
fahid nyulik bé a tengerbe, e
fahid két oldalán pár lépcső"
veret le aron nehány bárcá-
-hoz, melynek e hid körül van
állomása. Éjfélig, sőt még
valamivel éjfélutánig negyen
egy ereszé a hid alatt e fa
lépcsőn ültünk, egy angol ur
neje leanya és én. E rendkivüli helyzetben jól illett
az angol nyelv, melyet rendesen
nem beszélek. Miután Speriat el-
-hagytam s Massa-Carrara garda
Marvány hegyei közé mentem
esembe jutott aron estve Speria-
-ban. Speria derült tekintete
Carrara komoly, méltosagos sziv-
-lái kort megelevenült emlékem-
-ben s kiegészitésül a
fiatal angol nővel folytatott
beszélgetés majdnem minden
szava megrendült lelkemben.
Mire való volt e találkozás
és mi volt e találkozásban a
Cenyeg? Valamint a természetben
úgy az élőlei világban is léter-
-nek valosagnak látszó látszi

némethibe. Velenczében sokat láttam Dora d'Istriát. Bámulom e nőt, ki oly kevéssé hódol az emberekre, a társadalomra, melyet a többi nő oly nehezen tud még rövid időre is nélkülözni. Mailandban Ascoli-val ismerkedtem meg, e híres olasz nyelvészszel, majd eleget fogok még vele szólani. Ő a mi nyelvészeti közleményeinket Cantu-tól kapja, ki akadémiánk tagja. Innét holnap Luinoba megyünk megint olaszországba, onnét

töltött nap; az árja mythologia eredetéről, az epos és mythos lényeges azonosságáról, a Vedadalban és az első ind két eposban valódi történetet és földleírást kereső Roth féle német iskola tévedéséről, a népemlékében élő traditio nagy becséről, a történelmi kútforrások csekélyebb becséről és más ilyen és hasonló tárgyakról beszélgettünk, míg a lemenő nap Florenczbe való visszamenetelem idejére reá nem emlékeztetett. Még többször

Mailandon át hazafelé. Talán tizennegyedike körül Pesten lehetünk. Jolán veled kezet szorít. [illegible]
igaz barátod Hunfalvy.

Láttam de Gubernatist, valamint
könyveiben a költő s a tudós
egyesült ily egyesülést érzelet
torsolgása. De Gubernatis
Pera tanárhoz adott ajánló-
levelet Pisába, ki nyelvünket
s irodalmunkat igen jól ismeri
és minden esetre sokkal inkább
érdemelné meg Akadémiánkban
A kültagságot mint sok más
ki messze hírünknél egyebet
nem tud. Pisából Bolognába
s Bolognából Velencébe
mentem hol Teza levele

már egy vagy két nap óta várt.
Felette örvendek annak, hogy
Pesten nyelvészeti, történelmi
keletirodalmi tanulmányaidat
együttesen kívánod folytatni.
Igaz, hogy a politikával való
foglalkozás időt kíván és
fáradást is, de a fáradság
jól talál bárminemű tudomány
foglalkozásával, meg a pihenés
s a falusi élet nyugalma
néha tudományokkal való
foglalkozásuknak is lehető nyu-
gadalmas utat ajánl legalább
őt láttam én egy pár éven át

(9)

Dedács, Sept. 6ikán 1869.

Kedves barátom!

Már nagyon rég hogy nem tudunk egymás-
-ról semmit, nagyon időjén van,
hogy e levelem régi útját felkeresse
ha lehet. A napok ártatlan
jóakaró arczal nézik meg az
embert s titokban megcsalják.
Azt mondjuk, hiszen nem is
oly rég volt, a mikor láttuk
egymást, továbbá hagyjuk a napokat
folyni, mindegyik ártatlan arcz-
-cal megy el előttünk, kicsiny-
-ner látszik, részben az éjjel is
eltakarja s mikor éjjből meg-

Kérdemük, mikor volt hát az elválás
a megdöbbentő válasz: rég, igen
rég volt.

Engedd kedves barátom, hogy
e levelemben, mely egy hosszu
szünet után első, ne kelljen
saját magamról szólni. Pesti
találkozásunk ota, legkedvesebb
tárgyamról, tanulmányaink közös
tárgyáról, mind e mái napig
senkivel se szólhattam, engedd,
hogy e tárgy képzete első levelem
tartalmát. - A legutobbi pár
hónapban különösen a török -
tatár - magyar ige tanulmányozása
foglalt el, engedd hogy ez

három egyszerű végzet van, u.m. 1) g 2, dig 3, mis. A magyarban ilyen egyszerű végzet kettő van, u.m. az elbeszélő mult*) á, e időjellemzője s a független mult t ragja. Ezen itt előadott ragok összetételéről s tanulmányom további tárgyáról legközelebbi levelemben fogok írni. Most csak azt kérdezem, a magy. van, tesz stb. igékben előforduló an, en végzetre nézve

mi a véleményed? „Részesülő" ragnak tartod é avagy személyragnak? Isten áldjon, kedves Áronom! igaz barátod Kúnos Ign.

---

*) Jónak találod é a magyarban a tolék, tolál, tola féle idő" elbeszélő" mult nevét? Ez a kérdés igen érdekel.

általad oly kitűnően ismert vidéről hozott emlékeimet itt előadhassam. Az igeragozás az igető" és ragok összetételéből állván, az igető" fontos kérdéssé válik. Úgy látom, hogy a türki*) nyelvcsoportban is részesülő" értelemmel bíró ragok képezik az igetőt, ezek az általános sajátságot egyénitik, s az alany megnevezésével a legegyszerűbb mondatot alkotják. Nagy különbség van azon mondatkört, melynek alanya mondományá-

---

*) A török-tatár név helyett nem volna é jobb a türki név, melytől a török hangzásilag különbözvén, ez utóbbi osmanli helyett továbbá is megmaradhatna?

nak valamely ragjában rejlik, s aron mondat Kört, melynek alanya Különálló. A névmás, mint alany mondománya alá rendeltetven, utóbb raggá változott. A logicai nyomatékkal bíró alany raggá változtában grammaticailag nyomatéktalanná vált. En ugy látom, hogy e Két mondatszerkeret mintegy határvonalat Kejser a nyelvfejlődés előbbi és utóbbi korszakra Ezért. A tatár nyelv az első szerkezetről se mondott le végképp, »men barir« még előjön »barirmen« mellett. A Különböző részesülő végrelek gardagságát ugy használta fel a türki nyelvcsalád, hogy ezen végreleket az idők megjelelésére fordította. Ezt látjuk az árja nyelvcsaládnál is, a szanszkrit ak igegyökhez hozzájáruló a és ana részesülő alakok a jelent a multtól megkülönböztetik, aç-na a jelen igetője, āç-a a multé (= a-aç-a-). A tatárban ilyen egyszerű részesülő értelemmel bíró végrelek: ı, a, e (magánhangzó után ja, je) 2, ,, 3, di (dik helyett) 4, gan, kan 5, ÷). A törökben

névmás nem független állásban követi a névszótól, hanem annak alárendeltetik, nem appositum, hanem praedicatum, azt a helyet foglalja el az igében, melyet a praedicatum a mondatban. Ezen függő állásából s alárendeltségéből folyik alakkopása, ن helyett m áll. باق , باقڭ egészen igealak. Itt a gyök arra használtatik fel, hogy fogalmának parancsoló kifejezését eszközölje. A parancsolás rövidséggel jár; némely igegyök ép ez alakban maradt meg legegyszerűbb alakjában, p.o. ni! a nézni gyöke.

Dévaics, Januar másodikán 1870.

Kedves barátom!

Fogadd legjobb kívánataimat a már beállott újévhez. Vajha titkos reményeidnek legalább egy része valósulhatna! A remény olyan mint a napsugár, besüt még a legsötétebb helyiségbe is, - elzárjuk magunktól, még is rést talál a behatolásra. A remény sorban a növénynyel egyezik meg, a virággal, - virágrügy, virág és virágpor felváltják egymást s a hervadás után új zöldség követi.

Nemeteinknek leginkább egyetértésére és higgadt mérlegelését kívánom. E kettő nélkül haladásunk tűzkeresztelő futtasás fog lenni, magunkat fogjuk kimeríteni másnak hasznára. De elhagyom e tárgyat, itt még sokat elmondhat sed cui bono? – A jaruti nyelv igen érdekel különösen Böhtlingktől előadva. Böhtlingk a jövő és jelen infinitivusát, a praesens két első személyét, a Perfectivot, a perfectumot, a conditionalis és Potentialis alakjait valódi igealakoknak tartja, azt állítja, hogy minden verbum verba finita. Minden nyelv igéjének egy igealak (igeállítás) megszerzésére, de megszerzett ige alakjai nem egészen egyformán, a nominalis eredet hol jobban hol kevesebbé tűnik ki, van olyan alak is mely a gyökből, az egyszerűből vagy a kibővítettből indul ki. A törökben lényeges különbség van 1, باق „nézz" 2, باقر (باقرلر) „néz" 3, باقر Ört; باقر egy participium praesentis többese, egészen nominalis alak, – باقر már inkább ige alak, a

Egy magyar képző sosta nagyon
érdekel s ez az ár, ér féle
képző, p.o. futár stb. Mit
tartasz erről a képzőről?
ereszti magyar képző e ez?
Szabad é a ,ج ö és magyar
futár végzetét azonosnak
tartani? – Én valószínűleg
holnapután indulok innét
Szamosmagba. Legalább Bécsbe
megyek s ott fogok addig
maradni, míg családom is
megindul innét. Kérlek

leveledet Nápolyba – poste
restante – czimezni. Ne hogy
azt gondold, hogy Nápolyba az
Ellenzsinat kedvéért megyek,
gyűlölöm ezt a manifestatiót
s örvendek, hogy véget vetettek
neki. Isten áldjon kedves
barátom! igaz barátod Kuun Géza.

Florencz, Februarius 12ik-én 1870

Kedves barátom!

Fogadd köszönetemet a pénzügyministerium végzésének felfedezése körül tett fáradozásaidért; ezen pénzügyi hivatalban kevés a rend, csudálom, hogy még ember akad ki ügyei elintézése végett oda fárad; e rendetlenséget egyszer megnézni hasznos. – Mi hideg de tiszta szép időben utaztunk. – Triestben azt hittem, hogy már az idén beszámoltunk a téllel, oly enyhe szép nap volt azon hétfő melyet ott töltöttünk. Ezen hitemből már Padvában kiábrándultam s itt Florenczben a legfagyosabb valóság a téltől való

megszabadulás minden reményét eloszlatta. Nagy bajjal tudtunk oly szobákat kapni, melyekben legalább kandalók vannak. Jobb kezem kis ujja nem sokára megfagyott s most یاز کبی [illegible] کلور. Ilyen tél nagyon megingatja az olasz szelíd clima tartósságában vetett bizodalmat. Tegnap előtt nagy havazás volt, házfedelek, utczák hóval borítvák. Tegnap óta megjavult az idő, ha a kedves, tartós idő jónak mondható. –

De Gubernatisnál már több estvét töltettem, most egy néhány napig nem fogom látni, Párisba ment, hol anyja betegen fekszik, nagyon

várom visszajövetelét. Tavasz óta két munkája jelent meg: Il re Nala, trilogia drammatica 2, le novelline di santo Stefano precedute da una introduzione sulla parentela del mito con la novellina. Nagyon várom a Szemlét még mindég nem kaptam meg. – Tegnap előtt Amarinál voltam de Gubernatissal. Amari igen kellemes megnyerő ember s az arab históriai irodalmat kitünően ismeri. Megmutatta nekem Sicilia térképét, melyet Edrisi útmutatása szerint készített, pompás térkép, melyből a többi közt megtanultam hogy Marsala, melynek borát ismerjük مرسى علي „Ali kikötője". Az arab

hodítás történetei Afrikában érdekes s általam nem ismert részleteiben eléadta. Csodálkozott a drezdai Schieren ki egy terjedelmes munkát írt, egy drezdai Christus-kép palástján Sch. iratában létező arab felírás felett, és a felírás Amari szerint arab betűjelek utánzása értelem nélkül milyen ~~több~~ is ~~találtatik~~ régi képekben Christus vagy a szent szűz palástján. – Tegnap Felice Finzi nevű olasz nyelvész volt nálam kis az assyriologiá-val és a sémi nyelvészettel foglalkozik, egy pár cikket láttam de Gubernatis szemléjében (sionista alapon). E szemle legközelebbi

örökében magyarország felett is fog egy csík megjelenni, szülője herceg Odescalchi, talán nem Odescalchi Gyula volt képviselőtársad? De Gubernatis nem tudta nekem a szerző vezetéknevét megmondani, körülményeit se ismeri, a csíkot a szerzőnek egyik barátjától kapta. Schiefner sok elszórt apró értekezéseit kaptam meg De Gubernatistól, melyeket ő Pétervárt szerzőjétől kapott. Engemet és tégedet is különösön három ilyen értekezés fog érdekelni 1, Ueber die Sprache der Turkmenen 2, über die Sprache der Jukagiren

3, Ueber die Heldensagen der minussinskischen Tataren. Ez a harmadik értekezés a legérdekesebb, ezt a harmadikot elfogom kérni de Gubernatistól. Délelőtt igen el vagyok foglalva tanulmányaimmal, bár hogy mind ez oly rövid ideig fog tartani, 19én megyek Romába, anyám s testvérem itt maradnak. – Atyám naplókivonatjához itt csatolom még előbeszédét, én legjobban azon vonását fogom kiemelni, hogy mind a mellett hogy jelleme alaprajzában meg nem változott soha, a haladó

korral mind nagyobb és nagyobb haladást tett a keresztyén vallás emberről fogalmazott eszménye felé. Itt keresztyén vallásról szóltam, mennyire szeretném, ha a keresztyén vallás az emberiséget boldogító intézményeiről, a kor-erkölcsöt megváltoztató irányáról írnom lehetne. Kettő áll e vágyom ellen, tanulmányom hiányosság és előadó szónoki tehetségem semmisége. Vajha épen most ily czikkek látná-nak napvilágot a magyar hírlapok hasábjaiban. Ezek békét és üdvet terjeszthetnének ott hol viszály, egyenetlenség terjed.

Az a mit most szabadelvű-
ségnek neveznek, ugyan létezhetik vallás
nélkül, de az a mi valóban
szabadelvűség, mi oly távol
van tőlünk e jelen időben, az
a keresztyénségtől soha el nem
választható s addig elérhetlen
lesz, míg a népszellem újból
ép egészséges életre fel nem
ébred. Ez legszentebb hitem.
Isten veled Kedves barátom! Kérlek
legközelebbi leveledet is írasd
ide, ha nem is vagyok itt,
Anyám utánam küldi. Gyulait
is kérd meg, hogy a Szemlét ide
küldje poste restante. Igaz barátod
Kemény Zs.

Roma, Martius 29-én 1850.

Kedves barátom,

Már majdnem egy hónapja annak, hogy Rómából levéllel feldrenni s nem tudok magamnak annyi időt venni, mennyi egy levél megírására szükséges. Február utolsó hetében érkeztem meg ide s azóta minden nap Róma nevezetességeit [illegible], nem olvasok, nem írok, az embertől való társalgásra is igen kevés időt szánok s mégis még igen sok megírni való van. Ha nagyon hosszú ideig vele [illegible], hogy az ember az

egész Rómát megértse, még
arra is sok idő kívántatik,
hogy az ember arcon vésnyomásokat
melyeket mindennap érez, ismeretlé
változtassa át, mely ismeretanyagot
aratan sajátmaga alakító lehet-
legé nézni felvolgyhassa. A
mult napokban vettem Florenz
Worsington Marchesa levelét
ki Rómát történeti, művészi
és különös viszonyai tulajdona (
singolare), teljesen igaza
van a hasonlat tulajdonságra
nézve is, de hogy az ember e
különösséget ismerhesse, egy hete
a jelen viszonyokat és tárgyakat előtt
kell tartani. A mons

Palatinus ásatásait szemlélvén,
mintha az egész régiség titokteljes
fátyola fellebbent volna. A
Caesarok palotája alatt, láttam
a köztársaság épületeit, még
mélyebben a királyok korának
Roma kezdete nyugszik. Az
itt az időben egymásután
következett, a lében egymás alatt
van. Tiberis fenekében láttam
Nero palotáját, s ez alatt
Maecenas házát. A jelenlegi
S. Clemens templom alatt
a [illegible] Hieronymus által szólnak
említett S. Clemens Danielében
voltam, melyben a nagy S. Leo a

nagy L. György praedicaltat.
Egy lépcsö még mélyebben vezetett
egy pogány templomba értem,
melyben egy Mithrasáldozatot
ábrázoló reliefet találtak.
Innét még mélyebben lehet
menni, csak hogy az ki még
mélyebbre száll, nem tudhatja,
hogy mi volt azon hely, melybe
ért. — Az elöbeszédet néha
néha tovább írom, egy e század
culturtörténetéhez értem magyar-
-országban. Mik voltak azon
tényezök, melyek a magyart
felébresztették? Legkevesebbé a
franczia forradalom. Ez érdekes tárgy
de még tanulmányoznom kell. Az

Szemlét még mind nem kaptam meg, kiké tudósít volna.

Ekon szemle, melyet Dr Gubernatis ád ki, megjelenésében különös pontossága által is megkedvelteti magát. Azt mondja Dr G. hogy ha Szemléje (Rivista Europea), a kitűzött napnál korább jelennék meg, egy pár hónap múlva előfizetője nem volna. – Az egyedüli két magyar, kiket itt láttam Jósika és Thaly voltak. – A magyar püspököktől, kik itt vannak, nem tudok semmit. Hírlapot Rómában egy hónap óta csak egyszer olvastam. Isten áldjon! igaz barátod Kuun Géza

Kérlek kedves barátom! írjál nékem mielébb és Rómába poste restante.

Roma, aprilis 21én 1870.

Kedves barátom!

Utunk szombatján értünk meg Nápolyból, hol különben nagyon voltunk. Nápolyból több kirándulást tettem, Salernoban voltam, a Vezuv tetején stb. – De Gubernatis-tól levelem volt az ázsiai collegium professorához Lignanahoz, ennek házában egy igen kellemes órát töltöttem el, alattunk Nápoly tűnt el teljes pompájában, mi a nápolyi ázsiai collegium sorsáról jövőjéről beszélgettünk, mely úgy látszik még nagyon kétes. Ez ítéletet még mindég vallásos, a

chinai missionariustól, a kormány s Lignana nem értenek egyet. Lignana a mongol nyelv és irodalom tanára volt, most félbehagyta előadásait, míg a kérdés el nem dől egy vagy úgy. – Rómába vissza jöve válasz helyett Marchesa Florenzi Washingtonhoz írt levelemre, melyben szíves kérdésére vonatkozólag, hogy melyik munkáját kívánom bírni, azt válaszoltam, hogy egyenlően kitűnő munkái közt a választás nem kis baj: mondom válasz helyett e levelemre halálának jelentését vettem. Utolsó levelében

azt írta nekem, hogy Florenczbe megy kiadójával áttelelni, pihenni florenczi barátjait viszontlátni s ott hova pihenni ~~meg~~ ment a halál karjain kellett ki-pihennie. Nagyon meghatott e szomorú hír vétele. A B. T. szemlét ha csak ~~most~~ küldötték Florenczbe, nem hiszem hogy kapjam meg, ma írtam De Gubernatis-nal, hogy jöjjön utána és ha ott van küldjék el Velenczébe hova pár nap mulva indulunk Anconan át. A te leveled: Velenczébe várom az Hôtel Lunába.

A mit írsz Busenet s —
Cohn-t illetőleg elég szomorú,
hogy így van, de én e két
csapásnak minőség hatásaitól
ellene lesznek. A szülő
befolyás a legnagyobb csapás,
mi egy népet, lengyelországot
ez s nem a constitutio hiánya
tette tönkre. Egy elődeiben
ejó és romlatlan nagyobb,
mely anyagi s szellemi érdekeit
látja, ha nincs is alkotmánya
bírja azt mi az alkotmányosnál
lehetnek. Isten áldjon kedves
barátom! Igaz barátod Kemény Zs.

A hasvéti Civilágitód az író Kutoricsori fenyéres orvost,

Görz, Majus 19-én 1876.

Kedves barátom!

Tegnap estve érkeztünk meg ide s valószinüleg holnap indulunk haza felé úgy gondolom huszonegyedikén estve fogunk megérkezni. – Köszönöm a P. N. szemlét már el is küldöttem De Gubernatisnak egy pár értelmet zavaró s igen feltűnő ny. hiba csuszott bé e czikbe, mely arról tesz világos tanuságot, hogy szerzője egy pár jó barátjának czikét gondosan felügyeli, a többit a zsidó szedőre bízza, a mi igen nagy hiba. De Gubernatisnak más fogalma van a szerzői részrehajthatlanságról,

többször találtam nejével együtt
a már kiszedett ivek gondos
kijavitása közt, meg az én jelenlétem
se zavarta meg, annyira kötelességének tartotta a közönség
és irótársai iránt a nyomtatásba becsúszott
hibák eltávolitását. – Igen nagy
örömömre volt s igaz barátságodnak
nagy jelét látom abban, hogy az
egyetemi tanárok megválasztása
iránt támasztott eszmecserében
az én szerény véleményemet is tudni
kivánod. Én az új iskoláktól
és egyetemektől várom a minden tekin-
tetben egészségtelen állapotunkat
egyedül kigyógyitani képes majdnem
csodaerővel biró orvosságot. Eddig
elé csak egy a mult időben

megkivántatott külső kellékekkel bíró egyetemnek volt, közműveltségünkre nézve rossz jelnek tartom a kolozsvári egyetem lassu, nagy nehézségekkel küzdő szervezését. De nem is a kérdés. Azt hiszem, a kinevezések és a választások egyedüli célja az lehet a jó eredményt lehetőleg valószinüvé tenni, a bizonyosság utopia volna. Nyomós okai tekintetbe vételével hajlandó volnék a m. Akadémiát a tanárjelöléssel megbizni a jelöltek számát minden esetre meg kellene határozni és annak kétannyi számnál kellene lenni. Az egyetemi tanács is két, legfeljebb három egyént küldhetne ki kebeléből, kik az ak. illető osztálylyal együtt állapitanák meg a candidatusokat. Határozottan

azt kívánnám, hogy az igazgató tanács, mely az akadémiának egyik élő tagja s csak mint ilyen gondolkozó a jelölésben az illető osztálylyal s azon az igazg. tanács kebelébül kiküldött két vagy három tanárral együtt részt vegyen. A két vagy három jelölt (nagyobb szám ártana) a cultus ministernek előterjesztetnék és az ő tiszte lenne ~~egyet~~ ezek közül egyet) (ezért megfontolás s ministeriuma illető osztályának ~~tt~~ kikért véleményének meghallgatása után véglegesen kinevezni. Ezt tartanám én a legcélszerűbb modus procedendi-nek, de ez csak az alaki rész, még van a dolognak egy más oldala is. Isten veled Kedves barátom a viszontlátásra igaz barátod Kemény Zs.

A scolai ügyek élén ajánlom.

Pécsett, Junius 15-én 1870.

Kedves barátom!

Eddig elé meglehetősen sok elfoglaltatásom lévén, e levelem megírását egész a mai napig kellett elhalasztanom. Jogi és gazdasági actáim és agendáimról ez által nem kívánok szólani, szeretem e tárgyakat mentől gyakrabban elfeledtetni. Az utolsó magyar hírlapban melyet olvastam egy igen orvtámadás

művelését illetőleg a r. catholicusok és reformatio különbözö szempontjait megérteni. Ugy gondolom, hogy a magyar exegeta, theologus, nyelvészek sorát Joh. Sylvester Pannonicusszal kellene megkezdenem, ki magát Professor hebraicarum litterarum publicusnak nevezi. De ez itt van a baj, hol kaphatom meg munkáit s honnét mindsem életrajzát talán Denisből, ki a bécsi

hír állott, az t. i. hogy Firduszi Schahnamehjának bevezetését és a forditásból egyes részelet fogsz az Akademiában felolvasni. Ez már azokra nézve, kik hallották, vagy legalább hirlapból tudják, elmult dolog, de engemet azon hír vételénél ért a hirlaptalan magányosságba való belebbezés s ezért nem tudhattam meg semmit ez érdekes felolvasásról közlött tudósits tartalmáról.—

Itt sok félbe maradt munkát vettem elő a többi közt a XVI, XVII, XVIII sz. magyar nyelvészei-ről megkezdett dolgozatomat is s a bevezetést folytatólag a héber studium történetéről Olasz és német országban egy egész kis fejezetet irtam. Ezen studiumot latin faju népek szállitották a german faju népekre tudvalevőleg így áll a dolog a classica philologiára nézve is. Továbbá igyekeztem a héber nyelv és irodalom

melyek illetnek küldenék
Némethibe. Már most
bocsánatot kérek, hogy
annyi kéréssel halmoztalak
el. – A falusi élet
a maga teljes szépségében
előttem áll, de a
változtatásra nincs semmi
kilátás. Egy remény
bíztat még s ez az, hogy
e nyár folytán megfogsz
látogatni Némethiben.
Isten áldjon kedves barátom!
Hív barátod Kunny.

egyetem tanáraiból tudok munkát
írt vagy talán Toldy
magyar grammaticusokról írt
munkájából. Kérlek ez iránt
engem felvilágosítani és ha
Toldy munkáját e kérdésben
reám nézve szükségesnek tartanád,
kérlek írd meg nékem a
könyv árát és ha megkaphatod
küld el nékem. – Kérlek
kedves barátom, légy oly szíves
az Akadémia titkári hivatalá-
ból megtudni a nyelvt.
közlemények legközelebbi
füzetének sorsát és ha még

lehetséges. Kérlek nézd át e füzetben megjelenő „adalékaim a sémi névszó számviszonyításához" czímű értekezésem utolsó correcturáját légy oly szíves s igazítsd ki a benne található hibákat, félek tőle sok hiba csúszott belé a szedő hibájából. Ha még ez értekezésem megmenthető a nyomtatásbeli hibák özönétől, tedd meg kérlek bátran a mit jónak látsz megmentésére. —

~~Ha~~ véletlenül Bálinttal találkozol, kérlek mondd meg néki, hogy írna nekem s tudósítana pesti lakásáról; multkor nem tudtam megkapni őket a magyar utczában. Talán legjobb lesz néki ezt Vámbéry által megizenni. Hogy szűnni nem akaró kérésemet bétetőzzem, még egy jut eszembe, hanem ez már az utolsó kérlek mondd meg a titkári hivatalba hogy minden akadémiai kiadványt,

Marosnémethi, Julius 6án
1878.

Kedves barátom!

Becses levelét e napokban vettem, ugy szinte Révész könyvét Sylvesterről. Nagyon köszönöm e kimerítő könyvet, és most olvasom. Ugy vélem, hogy Sylvester héber nyelvtant is írt, de ilyen tartalmu munkát Révész nem említ, pedig az utóbbi S. minden munkáját megnevezi és leírja. Sylvester után következik Komjáti Csipkés, ki az előbbeniek kortársa és barátja volt, ő írt héber nyelvtant mint z Bod Athenasától tudom, de hol fogom e nyelvtant valaha fellelni? talán a debreceni collegium könyvtárában. E tárgyban írni fogok a debreceni collegium tudós igazgatójának Imrének De Gubernatis tanácsára

irtam gróf Miniscalchi olasz Senatornak, ki egy ilyen czímű munkát készít sajtó alá: Storia degli studii orientali in Italia. Megkértem, hogy a héber nyelv studiumát illetőleg annak fejlődését Olaszországban legfőbb mozzanataiban velem közölni szíves legyen, ezen közlésre nagy szükségem van, mert Lyra és mások hathatosan befolytak a XVI ik század héber nyelvtanítóira Németországban. Gróf Miniscalchi tiz milion felül menő vagyonának egy nagy részét tanulmányai előmozdítására fordítja, Verona melletti kastélyában saját nyomdája van keleti alphabetumokkal ellátva.

Egyik kitünő munkája Evangeliarium-Hierosolimitanum czimet viseli.— Eléggé szomoritó, hogy a pesti Lloyd-ban oly akademiai tudósitások jelennek meg mind a milyen az lehetett, melyről mult levelemben emlékezém; valójában az a legnagyobb türelmet is próbára teszi. Igen örülök kedves barátom, ha dicső terved teljesiteni fogsz, hogy le magaddal az akademiában felolvasott bevezetést. — Dáliusnak vettem levelét, tizenötödikén fog ide megjöni. Itten hogy őtet: örvendeni fogok e jeles ifju tudóst viszontláthatni. Nagyon örvendek, hogy az ő missiója a német párt minden fondorkodása dacára is szerencsésül ment elég szomoru, hogy nemzeti ügyünk

legfontosabb részeiben is
[illegible] kell a német befolyás-
foglaló lehelletétől, nem kellett
volna a dolgokat idáig hagyni.—
Hogy azon reményinek, melyet
mult leveled nyujt, mennyire
örvendek, ki se mondhatom. Én
Augustusban egy két hétre Dalini
[illegible]ságban Rodnára megyek,
hol [illegible] [illegible]semet meg
kell hogy újítsam, de már a jövő
hó végén ott szándékozom lenni.—
Kérlek kedves barátom, mondd meg a
váci utcai pipakészítőnek, kinek
most neve nem jut eszembe, hogy
egy csinos ~~szivar~~ pipát küldjön nekem
Dévára utánvétellel, melynek
ára a nyolc forintot túl ne haladja.
A pipa nyilása ne legyen nagyon szűk,
hogy könnyen kitakaríthassam, szárt ne küldjön hozzá, mint az övé.

Az én pipám a kitakarításnál pusztult el,
nyilása oly szűk volt, hogy a drót keresztül nem
mehetett rajta s a bajt erőt hasította el. Isten veled!

Marosnémethi, Augustus 14-én
1847.

Kedves barátom!

Már régóta készülök e levelet, de minden féle dolgom közé, borzong mind eddig nem igen találtam alkalmatos időt a levél írására. – Nagyon köszönöm a jól megválasztott szivarpipát, szépségében fejülmulja az eddigieket. Jól németben sok magányos napot töltöttem volna, ha Bálint el nem jött volna. Anyám, Apám Julius végével Festre mentek s csak nem rég jöttek haza, azóta is mind Pesten vannak. Cousinemim, a Wass grofnéi, hi napot időztek nálam Julius első felében s innét

indultak Pesten át Füredre. Én magam annyira mozdulatlan voltam mind eddig, hogy még Kunn Gothárdnak a helytülés példájának is feltünt a dolog. Jövő héten Ozsdolára fogok menni Bálinttal együtt, hogy ottani birtokomat leltár mellett az új haszonbérlőknek átaladjam, – Ozsdolai tehetősebb gazdák vették ki birtokomat. Ezen utam úgy hiszem egy pár hetet fog igénybe venni. September huszadika körül megint itt szeretnék lenni, s akkor reménylem, kedves látogatásod fogja meg- jutalmazni a helytülésben és dolgok eligazításában tanusított állhatatos ki-

tartásomat. E reménynek mostanig is igen sok jó hasznát vettem. – Gróf Miniscalchi leveléhez egy igen érdekes könyvet mellékelt, úgy hogy a XVI, XVII, XVIII században élt magyar nyelvészeket tárgyaló értekezésem bevezetése elkészülhetett. Bátyám naplóinak rendezésében is sokat haladtam, e gyűjtemény előbeszéde egészen más, mint az melyet Olaszországban írtam! – [illegible] mindennap olvasok törökül s a beszédben is gyakorlom magamat. A napnak egy részét a magyar, török-~~tatár~~ jakut, mongol képzők összehasonlítása foglalja el, s eddig

negyven magyar névszót hasonlítottunk
össze a megfelelő török, jakut,
mongol rokonképzőikkel. Alig
várom, hogy e kis gyűjteményt neked
megmutathassam. Az igeképzőkben
legközelebb hozzá fogunk, ezek is
bámulandó megegyezést mutatnak.
Kedves kedves barátom! intézd legközelebbi
leveledet Désre, onnét majd utánam
küldik. Nagy baj, hogy a háborúról
mit sem tudunk, nekem ide nem jár
újságom, mert azt hittem, hogy az
állandó béke küszöbén ‡ állunk.
Désaknán van újság, alig várom,
hogy oda mehessek s ott valami újat
megtudhassak. Isten veled kedves
barátom! igaz barátod Kuunlyá.

Döbrentei naplóját is megtaláltam, képzelheted, milyen érdekes!

Kiskend, September 7-én 1876.

Kedves barátom!

Tegnap érkezett leveledet nagy örömmel vettem, egy pár nap óta itt vagyok Kozma Gábor családja körében. Háromszéki dolgaimat elvégezvén Csikszéken át Udvarhelyre s onnét Andrásfalvára mentem, hol szeretett, elfelejthetetlen nagybátyám sírjánál egy esztendőnél már tovább nyuló sokféle kérdelmeimet kifejezhettem. A test feltámadása mellett a keresztyén csodán kivül egyesegyedül azon szeretet szól, mely mindenkit az elhunyt kedvesek és barátok sírhantjaihoz köt – nem az emlékhez állunk közelebb ha a szenthalmokhoz járulunk, mert

az jelen van mindenütt, hol
éltünk és érzünk, hanem a jövendőben
valósuló együttlétel előre boldogító
érzelmét érezzük. – Leveled tartal-
mának igazságát jelenleg is tapasz-
talom, ezen mindég egyformán
kedves család körében érezem igazán,
hogy mennyit változtam én magam,
az elmult jó [illegible] elenyészett
reménység, a jövőben való megnyug-
tató tekintet már csak nehezen
meglátható körvonalaiban az emlékezet
[illegible] tükrén ismét megjelenik
a [illegible] talán [illegible] gyengé-
[illegible], mely egy pillanatban
elenyészhetik. – Hogy mennyire

örvendek megkeresésednek, ki se is
mondhatom, és akkor se fogom tanusit-
hatni, a mikor baráti karjaim közt
fogadhattalak, de te már rég óta ismersz
és tudod, hogy legvalóbbik érzéseim-
nek soha nem tudok kifejezést adni.
Én huszadikán már Némethiben
vagyok, oda valószinüleg 19én fogok
megérkezni, mert még Gerendre kell
mennem, és marosvásárhelyt is
van elintézni való dolgom. Kérlek
kedves barátom írd meg Dévára
való megérkezésed napját, hogy eléd be
jöhessek leveledet címezd
Némethibe és én azt 19kén, vagy
20kán a Dévai postán meg
fogom keresni. – Bálinth még

mind velem van, még nálam
fogod kapni, mert megérkezésedet
be akarja várni. — Ezt tábori
hírek valójában megrenditők,
nagyon sajnálom a franciákat,
Különben az események folyamát
nem igen ismerem, igen messze
vagyunk a hírektől, [illegible]
Erdélyi utamban nem is igen
találtam hírlapot, csak egy
hírlapom van, az Egy[illegible], ez pedig
régi lap. Nagyon szeretném az
egész hadjárat összefüggő históriáját
ismerni. Jelen levelet tartsd
barátom, a közeli viszontlátás
édes reményében – igaz barátod Kuunfra.
Reménylem hogy néhány nap múlva
Dévai levelet venni fogom.

Marosnémethi, September
23án 1870.

Kedves barátom!

Már harmad napja, hogy nyugtalanul várom megérkezésed perczét, más ma Szálinth is elhagyott s teljes magunyomban csak azon remény vigasztal, hogy talán ma, talán holnap baráti karjaim közt fogadhatlak. Családom Kiskenden van s csak e honapo végevél fog Dédácsra visszatérni. Nem tudom, vetted e levelemet Kiskendről, mely válasz volt a tiédre. Minden nap küldök elébe s különösen visszatérte után szomoman ülök le ebédemhez

nálad nélkül. Ha e levelem még
Halason talál, siess kedves barátom
megérkezésed perczét teljes szivéből
áhitó barátod Kozjai köre, kit
még nem érezett növekedő nyug-
talanságban tart. Leveledet se
vettem Kiskend óta, melyben ide
jöveteled szándéka áll. Ha
érkezésed napján küldöttöm vagy
kocsim nem volna a Dévai
indóház udvarán, azt hiszem, még
az indóháznál fogsz találni
kocsist, ki ide kihoz. Némethi
Dévától – mint tudod – egy fél-
órányi távolságban van. Azt
reménylem, hogy e levelem késön
fog Halasra érni, te itt leszel
akkor mikor ez oda ér. Isten
vezéreljen mi hamarébb szerető barátodhoz
Kuun Géza.

Marosvécsi Ref. Főis
és tiszt.

Kedves barátom!

Bocsáss meg, hogy oly nyöves
ivor de a hideg az én
szobáimban olyan nagy,
hogy most már igazán
nem lehet jobbal az ember
mint a szobában le ülni
járni a meleg pipát
szorongatva kezében.
Kolozsvárt megjártam s
ottani dolgaimat

Marosvécsi Ref. Főis
és tiszt.

Kedves barátom!

Bocsáss meg, hogy oly nyöves
ivor de a hideg az én
szobáimban olyan nagy,
hogy most már igazán
nem lehet jobbal az ember
mint a szobában le ülni
járni a meleg pipát
szorongatva kezében.
Kolozsvárt megjártam s
ottani dolgaimat

elvégeztem. Kölcsey
Ferenczről beszéltem nékem a mint
elérkezem, nékik kivonatban
megírni az ő mit Tolcsy Sylves-
ter nyelvészkedéséről mond
hogy tovább menjek. Kérlek
legközelebbi levelében a
szótárt mellékelni, arról
nincsen, hogy ezt az összeköt
sót szótárt nem fogom meg
találni a szótárban, úgy
gondolom, hogy ennek én vagyok
e jelen pillanatban összeállítója.

elintéztem, egy egész zsák XV, XVI, XVII, XVIII századbeli magyar és latin kéziratot hoztam magammal, roppant kincsek ezek, bár azok itt lennének hogy együtt megnézhetnők. A többi közt elhoztam Kazinczy levelezését nagynénémmel Frimont grófnéval, Döbrentei régi naplóit stb. stb. Az erd. muzeumtól használat végett megkaptam Csécsi János „Aphorismi, in quibus Antiquitatis veterum hebraeorum breviter exhibentur” czímű munkáját ez igen ritka könyv. Kolozsvárt legtöbbnyire cousineimnál voltam és társaságokban igen jól töltöttem el azt a hetet. Brassait is láttam minden másodnap estve Otti cousinomhoz jött hogy neki a természettudományból fel olvasson, én is egész

Dévács, Dec. 3-án 1860.

Kedves barátom!

Bizony már rég óta kellett volna még Halasról írt leveledre válaszolnom, de itt és Némethiben sok elintézni való dolgom volt s még ehez gf. Rhédeyné és Kozma Imrék látogatása járult, kik a november nagyobb részét anyámnál töltették Dévácson. Mióta elmentek nagyon magányosan töltem időmet, ebből az a tanuság tűnik ki, hogy az ember nem oly magas rendű és rangu lény, mely önmagának elég volna, s ebből ujból az következnék mi a [illegible] tartalma, melynek kötelező pontját, a hónaponként való elolvasást nem tudom, megtartottad-é? – Hijában

mondja a Koran, hogy Adam az angyalok felett állott, s hijában intézte e kérdést R. Meïr: ki nagyobb, az őrök é vagy a jól őrzött? מי גדול השומר או הנשמר A foglyot is őrizik s ebből mi következést lehet vonni nagyságára. Én Pestre való menetelemben szüleimet egy pár nappal szándékozom megelőzni, tehát, ha így van megírva, f. hó 12-dike körül szeretnék Pestre megérkezni, azért is sietek, ne hogy tégéd már ott ne találjalak, így reménylem, még leszünk egy pár napig együtt. Az

élen nagyobb társaságban tegnap meg
rendez olaszországi utunkat (ugyanis atyám
is velünk jön s még két csatlakoznak
hozzánk, az egyik bizonyos a másik
nagyon valószínű, az első cousineom
Kornis Bertha grófnő, a másik Emma
Korsák. Az ünnepeket Görzben szándékozunk eltölteni. Pesten megint az
Európához címzett vendéglőben szeretnék
megszállni, már oly rég nem voltam
nagy városban, hogy még az élet
is mesésnek tetszik szemem előtt
megint városba menni. De megkísértem.

Vámbéry „Ujgurische Sprachmonumente"
czímü könyvét megkaptam s tanulmányozom
nagy érdekkel. Szerettem volna, ha a
nyelvtan leírása egy kevéssé hosszabbra
nyúlt volna, de majd a szövegek
megadják a kellő nyelvalaktani tüneteket.
Nem tudom miért tartja Vámbéry a
čagatai és ujgur دى, [illegible] alakot
félmultnak, ez bizony, mint az általa
gyűjtött szövegek megmutatják valódi
perfectum. Nagyon szeretném tudni, hogy
mi vezette reá Vámbéryt e di féle alakok
imperfectumnak tartani? Isten áldjon
kedves barátom! igaz barátod

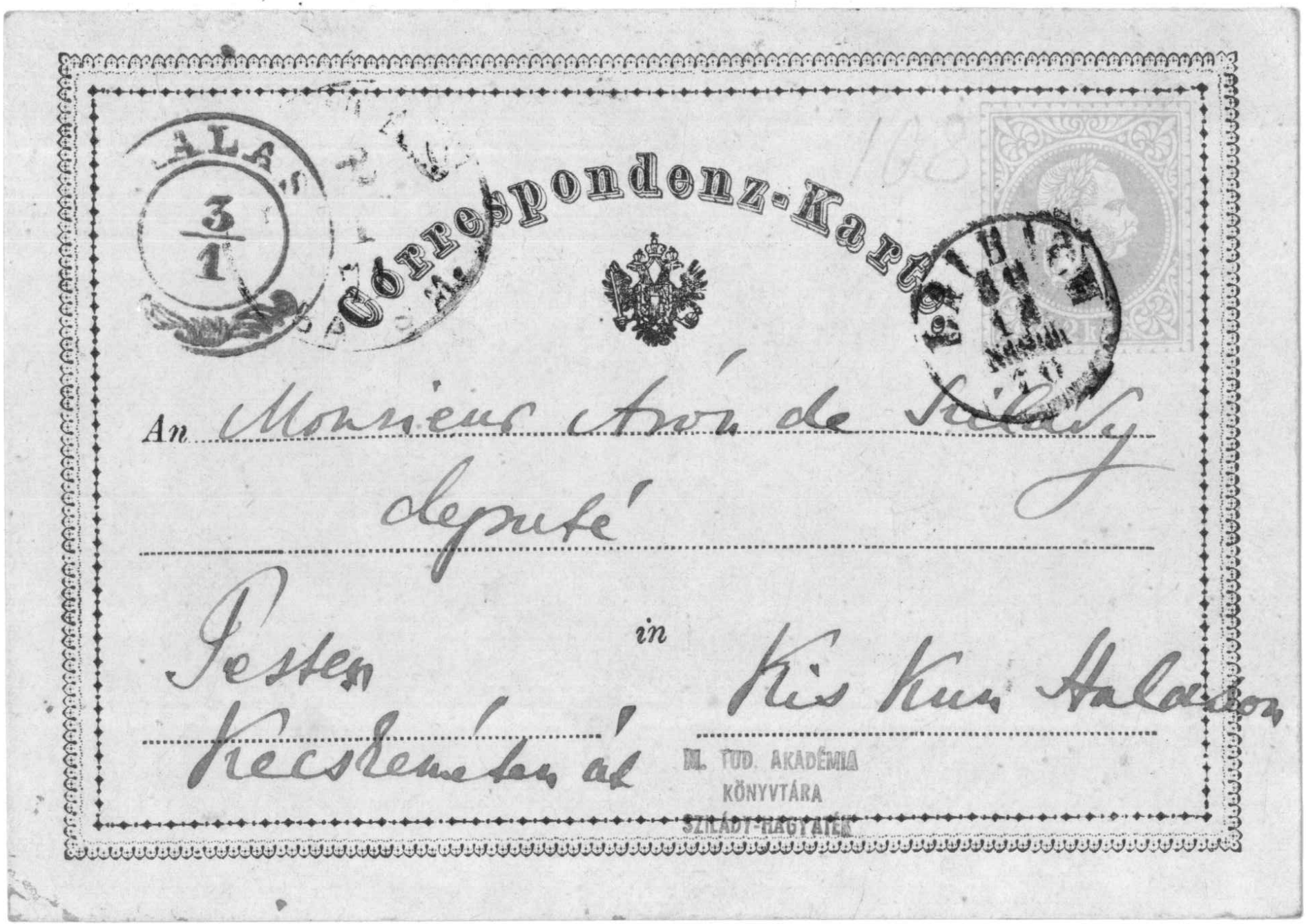
Correspondenz-Karte
An Monsieur Bon de Sóltsy
député
Pesten
in
Kis Kun Halason
Kecskemétre
M. TUD. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
SZILÁDY-HAGYATÉK

Raum für schriftliche Mittheilungen.

Kedves barátom! Neked és tisztelt anyjá-
nak sok sok boldog új évet kívánok.
Mi nagyon gyengén haladunk előfelé
mindenütt kő és hó. Innét se
tudunk tovább menni talán még e
hónap egy pár lépést tehetünk

előre Görzig, s jó volna. Isten áldjon!
barátod [illegible]